

เทิดทูนราชวงศ์จักรี
ไว้เหนือเกล้า

คำนำ

นับเนื่องมากว่า ๒๐๐ ปี บนแผ่นดินสยาม ประเทศไทยของเราในทุกรัชสมัยต่างมีองค์พระมหากษัตริย์ที่ล้วนแล้วแต่ทรงสร้างประโยชน์อเนกอนันต์แก่ปวงพสกนิกร ทรงทำนุบำรุงบ้านเมือง พระศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และทรงสร้างพื้นฐานความเป็นอยู่ของชาวไทยให้มั่นคง และสุขสงบร่มเย็น ด้วยพระบารมีปกเกล้าฯ ของบรรพกษัตริย์ไทยที่ทรงประกอบพระราชกรณียกิจอย่างยากลำบาก ทั้งพระวรกายและกำลังใจ

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทย จึงได้จัดทำหนังสือ "เทิดทูนราชวงศ์จักรีไว้เหนือเกล้า" ขึ้นเพื่อเผยแพร่พระเกียรติของพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีทุกพระองค์ และหวังว่าจะมีส่วนให้คนไทยทั้งชาติได้รักและภาคภูมิใจในความเป็นชาติไทยและพร้อมใจกันถวายความจงรักภักดีในพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีทุกพระองค์ตลอดไป

องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

สารบัญ

	หน้า
พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระปฐมบรมราชจักรีวงศ์	๔
พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒	๑๒
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓	๒๐
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔	๒๖
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕	๓๒
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖	๓๙
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗	๔๖
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘	๕๒
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙	๕๘

"มหาอุณาโลม"
ตราประจำรัชกาลที่ ๑ หมายถึงตาที่สามของ
พระอิศวรซึ่งถือเป็นปฐมฤกษ์ของการตั้งพระบรมราชจักรีวงศ์

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงเป็นนักรบและตรากตรำการสงครามมาโดยตลอด ตั้งแต่ปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยกรุงธนบุรีและในรัชสมัยของพระองค์เอง ทรงมีพระราชกรณียกิจที่สำคัญมากมาย ส่วนใหญ่เป็นในเรื่องของการป้องกันประเทศจากการถูกรุกราน รวมถึงการสร้างพระนครใหม่ให้เป็นปึกแผ่น และขยายอาณาเขตให้เป็นที่เกรงขามของเหล่าข้าศึกเพื่อนบ้าน และชาวต่างชาติ ที่เริ่มเข้ามามีบทบาทในภาคพื้นเอเชีย ในรัชสมัยของพระองค์มิใช่จะเจริญรุ่งเรืองเฉพาะด้านการศึกสงครามหรือการเมืองเท่านั้น แต่พระองค์ยังทรงฟื้นฟูทำนุบำรุงพระศาสนา ศิลปศาสตร์และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เพื่อเป็นรากฐานของบ้านเมืองต่อไปในอนาคต บ้านเมืองของเราจึงอยู่รอดและเจริญรุ่งเรืองขึ้นด้วยพระบารมี พระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ ซึ่งเป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีอย่างหาเทียบเปรียบมิได้

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
พระปฐมบรมราชจักรีวงศ์

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
รัชกาลที่ ๑ แห่งราชวงศ์จักรี

พระราชประวัติ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก องค์ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี ทรงมีพระนามเดิมว่า ทองด้วง ทรง พระราชสมภพเมื่อวันพุธ แรม ๕ ค่ำ เดือน ๔ ปีมะโรง อัฐศก เวลา ๓ ยาม ตรงกับวันที่ ๒๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๒๗๙ เป็นบุตรคนที่ ๔ จากพี่น้อง ๕ คน พระราชบิดามีนามว่าหลวงพินิจอักษร (ทองดี) รับราชการตำแหน่ง เสมียนตราในกรมมหาดไทย พระมารดามีนามว่า ดาวเรือง (หรือหยก) หลานสาวของเจ้าพระยาอภัยราชา

พระองค์ทรงเข้ารับราชการ ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยได้ถวายตัวเข้าเป็นมหาดเล็กของเจ้าฟ้าอุทุมพร กรมขุนพรพินิต ในรัชกาลของพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เมื่อมีพระชนมายุ ๑๓ พรรษา และเมื่อมีพระชนมายุครบ ๒๒ พรรษา จึงได้ทรงพระผนวชเป็นพระภิกษุที่วัดมหาทลาย เมื่อปีพุทธศักราช ๒๓๐๐ เป็นหลวงยกกระบัตร เมืองราชบุรี ได้เลื่อนขึ้นเป็นพระยาราชนรินทรในกรมพระตำรวจ เจ้าพระยาจักรีและสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก สมุหนายก และแม่ทัพใหญ่ในสมัยกรุงธนบุรี

พระองค์ทรงมีพระราชโอรส และพระราชธิดา รวมทั้งสิ้น ๔๒ พระองค์ ทรงดำรงอยู่ในราชสมบัติ ๒๗ ปีเศษ เสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ ๗ กันยายน พุทธศักราช ๒๓๕๒ สิริรวมพระชนมายุได้ ๗๔ พรรษา

วัดประจำรัชกาลของพระองค์ คือ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม(วัดโพธิ์)

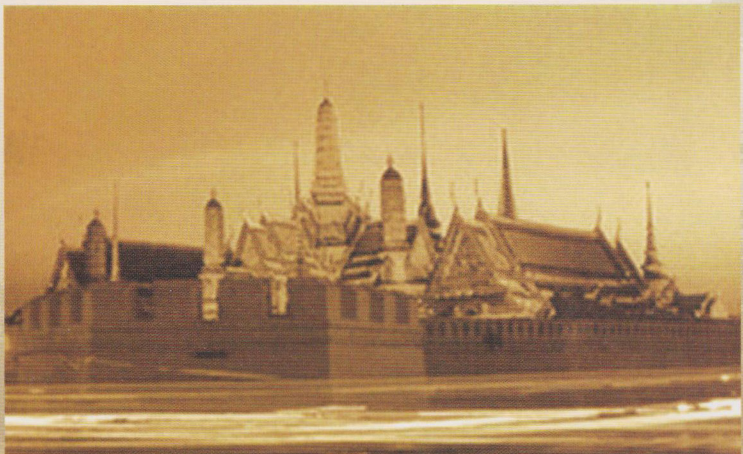
พระราชกรณียกิจที่สำคัญ

สร้างราชธานีใหม่

หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเสด็จขึ้นครองราชย์แล้ว ทรงมีพระราชดำริว่าภูมิประเทศทางทิศตะวันออกเป็นชัยภูมิที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหารเพื่อสะสมไว้เป็นเสบียงเมื่อถึงคราวคับขัน แผ่นดินมีลักษณะเป็นหัวแหลมมีแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นคูเมืองธรรมชาติเนื่องจากเป็นที่ลุ่ม ในขณะที่กรุงธนบุรีซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกตั้งอยู่บนที่ดอน เป็นที่ท้องคุ้ง น้ำเซาะตลิ่งทรุดพังอยู่เสมอ นอกจากนั้นแล้วพระราชมณเฑียรมีวัดตั้งขนาบอยู่ทั้งสองข้างเป็นอุปสรรคแก่การขยายเขตพระราชฐาน ประการสำคัญอาณาเขตของเมืองมีลักษณะเป็นเมืองอกแตกตั้งอยู่บนสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อมีศึกสงครามการลำเลียงอาวุธยุทธภัณฑ์และการรักษาพระนครเป็นไปด้วยความยากลำบาก ถ้าตั้งพระนครอยู่ทางฝั่งตะวันออกแต่ฝั่งเดียว ในเวลาข้าศึกยกเข้ามาประชิดเมืองก็จะสามารถต่อสู้ป้องกันได้ง่ายกว่า พระองค์จึงโปรดสร้างพระนครใหม่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาเยื้องกับกรุงธนบุรีเดิม ทรงโปรดให้ขุดคูเมืองขึ้นอีกชั้นหนึ่งตั้งแต่บางลำภูไปออกเหนือวัดสามปลื้ม เรียกว่า คลองรอบกรุง และโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระบรมมหาราชวัง

นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าโลกยังโปรดให้สร้างกำแพงพระนครและป้อมปราการเรียงรายไว้โดยรอบ ได้แก่ ป้อมพระสุเมรุ ป้อมยุคธร ป้อมมหาปราบ ป้อมมหากาฬ ป้อมหมูทลวง ป้อมเสือทยาน ป้อมมหาไชย ป้อมจักรเพชร ป้อมผีเสื้อ ป้อมมหาฤกษ์ ป้อมมหายักษ์ ป้อมพระจันทร์ ป้อมพระอาทิตย์ เป็นต้น ป้อมรอบกำแพงชั้นนอกที่ยังคงเหลืออยู่จนถึงปัจจุบันมีเพียง ป้อมพระสุเมรุ และ ป้อมมหากาฬ เท่านั้น

พระองค์ได้โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งพิธียกเสาหลักเมืองเมื่ออาทิตย์ เดือน ๖ ขึ้น ๑๐ ค่ำ ปีขาล จุลศักราช ๑๑๔๔ ตรงกับวันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๓๒๕ เวลา ๐๖.๕๔ นาฬิกา

ด้านการปกครอง

เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้เสด็จขึ้นครองราชย์ พระองค์ได้ทรงปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยเอาแบบอย่างมาจากกรุงศรีอยุธยา โดยแบ่งการปกครองออกเป็นสองส่วนได้แก่

๑. การปกครองส่วนกลาง ๒. การปกครองส่วนภูมิภาค

การปกครองส่วนกลาง มีอัครมหาเสนาบดี ๒ ตำแหน่ง คือ สมุหนายก เป็นหัวหน้าฝ่ายพลเรือนมีหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยทั่วไปและควบคุมบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายเหนือและสมุหกลาโหม เป็นหัวหน้าฝ่ายทหาร มีอำนาจดูแลกิจการด้านทหาร การสงครามและบังคับบัญชาหัวเมืองปักษ์ใต้ นอกจากนี้ยังมี เสนาบดีจตุสดมภ์ ทำหน้าที่บริหารราชการ แบ่งออกเป็น ๔ ตำแหน่งคือ

๑. เสนาบดีกรมเมือง (กรมเวียงหรือกรมพระนครบาล) มีหน้าที่ปราบปรามโจรผู้ร้ายและรักษาความสงบเรียบร้อยในพระนคร มีราชทินนามว่า พระยายมราช

๒. เสนาบดีกรมวัง (ธรรมาธิกรณ์) ทำหน้าที่ดูแลรักษาพระราชมณเฑียร กิจการพระราชวังและจัดการพระราชพิธีทั่วไป รวมทั้งพิจารณาคดีที่พระมหากษัตริย์จะต้องทรงวินิจฉัยด้วย มีราชทินนามว่า พระยาธรรมาธิกรณ์

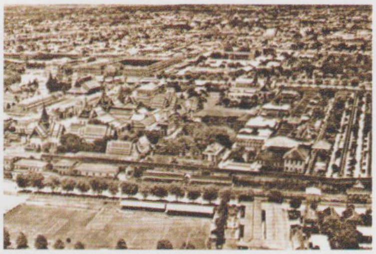
๓. เสนาบดีกรมพระคลัง (กรมท่า) มีหน้าที่เกี่ยวกับการเงินทั้งรายรับและรายจ่ายของแผ่นดิน เก็บรักษาพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ การเก็บส่วยอากร บังคับบัญชากรมท่า แต่งสำเภาหลวงไปค้าขายกับต่างประเทศ ตลอดจนเจริญสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ มีราชทินนามว่าพระยาคลัง

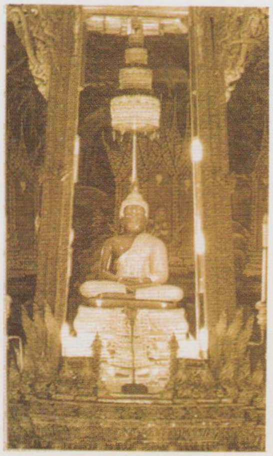
๔. เสนาบดีกรมนา มีหน้าที่ดูแลรักษานาหลวง เก็บภาษีข้าวเก็บรักษาเสบียงในยามศึกสงครามและในยามขาดแคลน มีราชทินนามว่า พระยาพลเทพ การปกครองส่วนภูมิภาค ได้โปรดเกล้าฯ ให้ข้าราชการผู้มีความชอบไปครองเมืองเหล่านี้ตามฐานานุศักดิ์ลดหลั่นกันไปให้นำระเบียบ โดยแบ่งหัวเมืองออกเป็น ๓ ประเภท

หัวเมืองชั้นนอก เป็นหัวเมืองขนาดใหญ่อยู่นอกพระนครออกไปผู้ปกครองหรือเจ้าเมืองมีบรรดาศักดิ์เป็นเจ้าพระยา ไว้วางพระทัยจริง ๆ เพราะเกรงจะแข็งเมือง

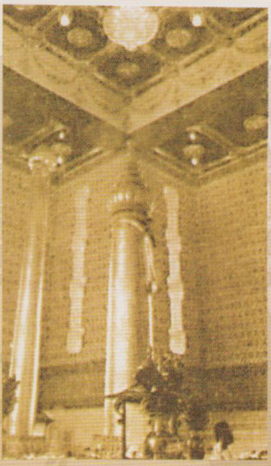
หัวเมืองชั้นโท เป็นเมืองจัตวาหรือเมืองขนาดเล็กที่อยู่รอบพระนคร มีผู้รั้งกับกรมการเป็นพนักงานปกครองให้ขึ้นตรงกับเจ้ากระทรวงในราชธานี

หัวเมืองประเทศราช เป็นหัวเมืองที่อยู่ห่างไกลออกไปถึงชายแดนหรืออาจเป็นประเทศอื่นมาขอขึ้นเป็นข้าขอบขัณฑสีมา หัวเมืองเหล่านี้มีอิสระในการปกครองตนเองแต่ต้องส่งเครื่องราชบรรณาการต้นไม้เงิน ต้นไม้ทองและเครื่องราชบรรณาการมาให้ตามกำหนดปรกติ ๓ ปี ต่อ ๑ ครั้ง

เมื่อสร้างวัดพระศรีรัตนศาสดารามเสร็จ โปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรมาประดิษฐานในพระอุโบสถ

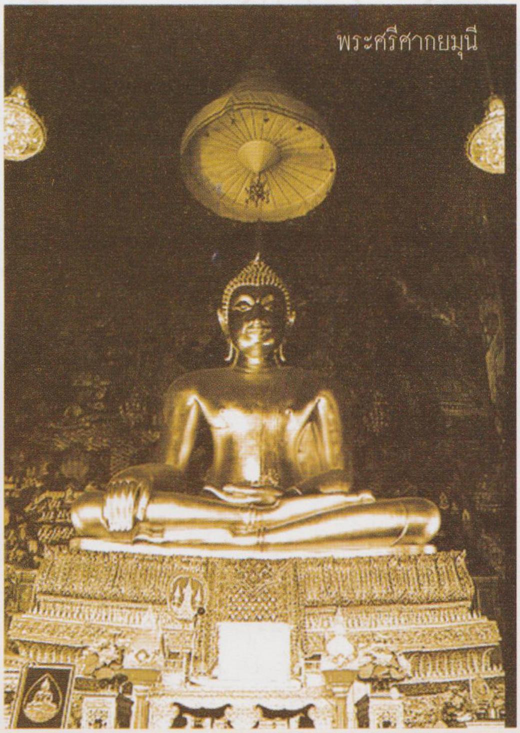

"เสาเอก" ในศาลหลักเมือง รัชกาลที่ ๑ โปรดเกล้าฯให้ทำพิธียกขึ้น เมื่อครั้งสร้างกรุงเทพมหานคร

ด้านการศาสนา

สร้างและบูรณะปฏิสังขรณ์วัดต่าง ๆ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บูรณะและปฏิสังขรณ์พระอารามต่าง ๆ โดยเลียนแบบมาจากสมัยกรุงศรีอยุธยา แม้กระทั่งนามของวัดและสถานที่ต่าง ๆ ก็เรียกตามอย่างสมัยนั้นเพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่ประชาชน เช่น วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดสุวรรณาราม วัดระฆังโฆสิตาราม วัดยานนาวา วัดคูหาสวรรค์ วัดสระเกศ วัดชนะสงคราม วัดราชสิทธาราม เป็นต้น

พระอารามต่าง ๆ ที่โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นใหม่ในรัชกาลนี้ ก็คือ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม โดยโปรดให้สร้างขึ้นในเขตพระราชฐานชั้นนอก และได้ อัญเชิญ พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร หรือพระแก้วมรกต มาประดิษฐานในพระอุโบสถ และโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระวิหารขึ้นในวัดสุทัศนเทพวราราม เพื่อให้เป็นพระวิหารกลางพระนครเพียงแห่งเดียว และโปรดให้อัญเชิญพระพุทธรูปทองสัมฤทธิ์องค์ใหญ่ซึ่งเรียกว่า พระโต จากวัดมหาธาตุ จังหวัดสุโขทัย ลงมาประดิษฐาน ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถวายพระนามว่า "พระศรีศากยมุนี"

พระศรีศากยมุนี

นอกจากนี้พระองค์ยังโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญพระพุทธรูปที่อยู่ตามวัดร้างต่าง ๆ ในกรุงศรีอยุธยา ลพบุรี และสุโขทัย ถึง ๑,๓๐๐ กว่าองค์มารวบรวมไว้ในพระนครเพื่อบูรณะซ่อมแซมแล้วให้นำไปประดิษฐานตามพระอารามที่ทรงสร้างไว้ เช่น พระพุทธสิหิงค์ ซึ่งอัญเชิญจากเชียงใหม่มาประดิษฐานอยู่ในวิหารหลวงวัดสุทัศนเทพวราราม สังคายนาพระไตรปิฎก ทรงโปรดให้อาราธนาพระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ที่มีความรู้ทางพระปริยัติธรรมและราชบัณฑิตจัดการสังคายนาพระไตรปิฎกขึ้นใหม่ ณ วัดนิพพวนาราม (วัดพระศรีสรรเพชญ์หรือวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ในปัจจุบัน)

พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงตรากฎหมายสงฆ์และทรงฟื้นฟูการปกครองคณะสงฆ์ขึ้นใหม่ด้วยการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชศรี ซึ่งถูกถอดยศในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีให้ดำรงสมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระสังฆราช โปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติกฎหมายการปกครองคณะสงฆ์ขึ้นออกใช้เป็นครั้งแรกที่เสด็จขึ้นครองราชย์ รวม ๑๐ ฉบับ จุดมุ่งหมายเพื่อใช้บังคับแก่พระภิกษุ

ด้านประเพณีและวัฒนธรรม

ฟื้นฟูและวางรากฐานประเพณีวัฒนธรรมที่สูญหาย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงสนพระทัยในการฟื้นฟูขนบธรรมเนียมและราชประเพณีต่าง ๆ ที่เคยมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีโสกันต์ พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พระราชพิธีตรียัมปวาย พระราชพิธีอาพาธพินาศ ประเพณีเทศมหาชาติ ประเพณีการเล่นสักวา ประเพณีเสด็จพระราชทานผ้าพระกฐินเป็นต้น

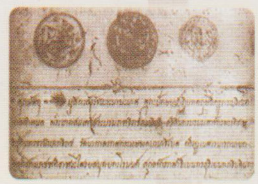

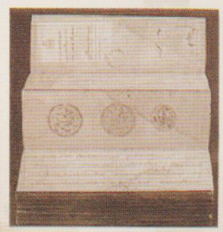
ด้านกวีและวรรณกรรม

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงสนพระทัยในงานวรรณกรรม ได้ทรงพระราชนิพนธ์บทกลอนไว้หลายเรื่อง พระราชนิพนธ์ที่มีชื่อเสียง เช่น คำกลอนบทละครเรื่องรามเกียรติ์ คำกลอนบทละครเรื่องอิเหนาและดาหลัง กลอนเพลงยาวนิราศเรื่องรบพม่าที่ท่าดินแดง บทละครเรื่องอุณรุทเป็นต้น พระองค์ได้ทรงรวบรวมกวีต่าง ๆ ให้มาช่วยกันฟื้นฟูและชำระเรียบเรียงวรรณคดี วรรณกรรมเก่าของชาติที่กำลังจะสูญหายไปให้คงอยู่สืบไปตลอดจนทรงโปรดให้พวกราชบัณฑิตแปลเรื่องต่างประเทศด้วย เช่น เรื่องไซ่ฮั่น สามก๊ก ซึ่งแปลจากพงศาวดารจีน เรื่องราชาธิราชเลียดก๊ก ซึ่งแปล จากพงศาวดารมอญ เป็นต้น

ด้านกฎหมาย

ชำระรวบรวมพระราชกำหนดกฎหมายต่าง ๆ หลังเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ บรรดาพระราชกำหนด กฎหมายต่าง ๆ ได้สูญหายไปเป็นจำนวนมาก ที่ใช้กันอยู่เนื้อความคลาดเคลื่อนเป็นอันมากไม่สามารถยึดเป็นหลักยุติธรรมได้ ดังนั้นในปีพ.ศ. ๒๓๒๗ พระองค์จึงมีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าราชการกรมอาลักษณ์ ๔ คน ลูกขุน ๓ คน และราชบัณฑิต ๔ คน รวมเป็น ๑๑ คนร่วมกันชำระใหม่ให้ถูกต้องเป็นระเบียบเรียบร้อยและเป็นหมวดหมู่ ใช้เวลา ๑๑ เดือน และโปรดให้ประทับตราพระราชสีห์ ตราพระคชสีห์ และตราบัวแก้ว ไว้ทุกเล่มจึงมีชื่อเรียกกันว่า "กฎหมายตราสามดวง ฉบับหลวง"

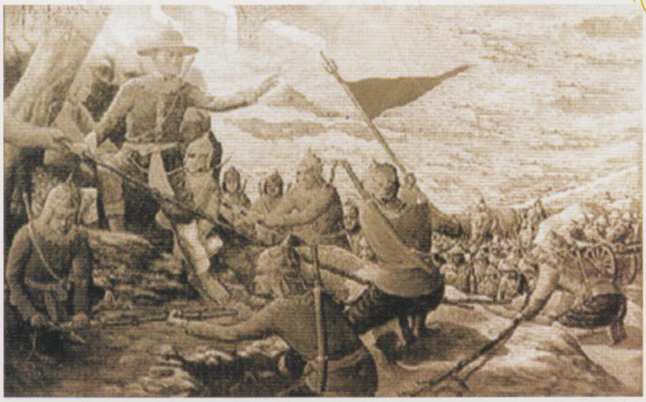
กฎหมายตราสามดวง

เครื่องหมายตราสามดวงที่ใช้เป็นสัญลักษณ์กฎหมายในรัชกาลที่ ๑

การศึกสงคราม

ความสัมพันธ์กับพม่า ตลอดรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ไทยทำสงครามกับพม่ามากที่สุด โดยพม่ามักส่งกองทัพมาตีหัวเมืองของไทยพร้อมทั้งกวาดต้อนผู้คนและเสบียงอาหารกลับไปอยู่เนือง ๆ แม้พม่าจะได้ส่งทูตเข้ามาขอเป็นไมตรีหลายครั้ง แต่ขณะเดียวกันพม่ากลับยกทัพเข้ามาโจมตีไทย การรบครั้งใหญ่ที่สุดระหว่างไทยกับพม่าคือในปีพ.ศ. ๒๓๒๘ พระเจ้าปดุงกษัตริย์พม่า ซึ่งได้ทราบข่าวการผลัดเปลี่ยนแผ่นดินใหม่ของไทยจึงได้รวบรวมทหารถึง ๑๔๔,๐๐๐ คน ยกทัพใหญ่เข้ามาตีประเทศไทยพร้อมกัน ๕ ทาง ทั้งทางบกและทางเรือ เรียกว่าสงคราม ๙ ทัพ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้โปรดเกล้าฯ ให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทเป็นแม่ทัพออกไปตั้งรับทางด่านเจดีย์สามองค์ซึ่งเป็นทางด่านสำคัญก่อน กองทัพไทยได้ใช้กลยุทธหลอกล่อพม่า ปล้นเสบียงอาหารของพม่าและในที่สุดก็สามารถตีทัพพม่าแตกพ่ายไป การศึกกับพม่ายืดเยื้อมาจนถึงรัชกาลที่ ๓ จึงสิ้นสุดลงเพราะพม่าตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พ.ศ. ๒๓๒๕ ขึ้นครองราชย์ สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ตั้งพิธียกเสาหลักเมืองพระนครใหม่ ทรงฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๒๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๒๕ ตรงกับ ขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๖ ปีขาล เวลาย่ำรุ่งแล้ว ๔๕ นาที พระราชทานนาม พระนครใหม่ว่า

"กรุงเทพมหานคร บวรรัตนโกสินทร์ มหินทรายุธยามหาดิลกภพนพรัตน์ราชธานีบุรีรมย์ อุดมราชนิเวศน์มหาสถานอมรพิมานอวตารสถิต สักกะทัตติยะ วิษณุกรรมประสิทธิ์"

(ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแปลงสร้อยพระนามพระนครจาก "บวรรัตนโกสินทร์" เป็น "อมรรัตนโกสินทร์")

"ครุฑจับนาค"
ตราประจำรัชกาลที่ ๒ เนื่องจากพระนามเดิมคือ
ฉิม หรือฉิมพลี ซึ่งเป็นที่อยู่ของพญาครุฑ

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้ทรงสร้างความเจริญรุ่งเรืองเป็นปึกแผ่นมั่นคงให้แก่ประเทศไทย บ้านเมืองอุดมสมบูรณ์ร่มเย็นเป็นสุข ทรงสนพระทัยกับความเป็นอยู่ของประชาชนด้วยประสงค์จะให้ราษฎรไทยทำมาหากินโดยสุจริต ไม่หมกมุ่นกับอบายมุขและสิ่งเสพย์ติด ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกำหนดห้ามสูบฝิ่น และเลี้ยงไก่เลี้ยงปลาไว้ชนหรือกัดกันเพื่อการพนัน เนื่องจากทรงเห็นว่าสิ่งเหล่านี้จะนำมาซึ่งความหายนะต่อประเทศชาติและประชาชนในอนาคต ทรงสร้างสัมพันธ์ทางการเมืองและการค้ากับนานาประเทศ ทำให้ประเทศไทยปลอดภัยทางการเมืองและมีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ทรงทำนุบำรุงศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง ตลอดจนฟื้นฟูศิลปกรรมและนาฏกรรมไทยให้เจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุด ด้วยพระอัจฉริยภาพ

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
รัชกาลที่ ๒

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

รัชกาลที่ ๒

พระราชประวัติ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงมีพระนามเดิมว่า ฉิม ทรงพระราชสมภพเมื่อวันพุธ ขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๔ ปีกุน เวลาเช้า ๕ ยาม ตรงกับวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๓๑๐ ที่ตำบลอัมพวา เมืองสมุทรสงคราม ทรงเป็นพระราชโอรส องค์ที่ ๔ ใน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (ก่อนปราบดาภิเษก) และ สมเด็จพระอมรินทรา พระบรมราชินี เมื่อครั้งพระเยาว์ และพระราชบิดาเสวยราชย์แล้วนั้น ได้มีการสถาปนาพระองค์ขึ้นเป็น พระเจ้าลูกเธอเจ้ากรมหลวงอิศรสุนทร ซึ่งเป็นที่โปรดปรานของพระราชบิดา ตามเสด็จไปราชการ ไปรบเคียงบ่าเคียงไหล่มาตั้งแต่พระชันษา ๗-๘ พรรษาหลังได้ทรงลาผนวชแล้วทรงอภิเษกสมรสกับสมเด็จเจ้าฟ้าหญิงบุญรอด พระธิดาในพระพี่นางเธอสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระศรีสุดารักษ์ พระองค์ได้สืบตำแหน่งอุปราชาที่ว่างลงแทนสมเด็จกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทซึ่งทิวงคตไป และหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเสด็จสวรรคต เมื่อปีมะเส็ง พุทธศักราช ๒๓๕๒ ขณะมีพระชนมายุได้ ๔๒ พรรษา พระองค์จึงได้เสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติขึ้นครองราชย์เป็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๒ แห่งราชวงศ์จักรีทรงมีพระราชโอรสและพระราชธิดารวมทั้งสิ้น ๗๓ พระองค์ สวรรคต เมื่อวันพุธ เดือน ๘ แรม ๑๑ ค่ำ ตรงกับ วันที่ ๒๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๓๖๗ รวมพระชนมายุได้ ๕๘ พรรษา รวมสิริดำรงราชสมบัติเป็นเวลา ๑๖ ปี

วัดประจำรัชกาล คือ วัดอรุณราชวรารามวรมหาวิหาร (วัดแจ้ง)

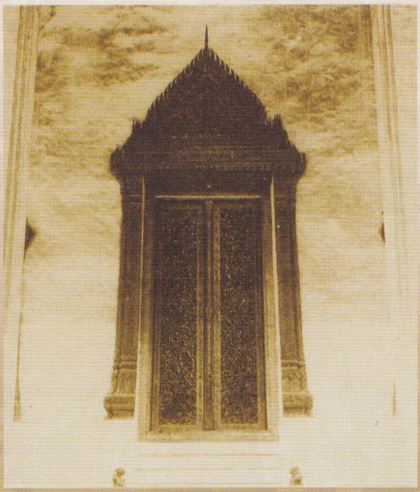
บริเวณพุทธาวาสวัดราชบูรณะ สร้างขึ้นสมัย ร.๒

จึงได้ทรงตราพระราชกำหนดห้ามสูบฝิ่น ห้ามซื้อขายฝิ่น โดยกำหนดบทลงโทษอย่างชัดเจนและรุนแรงแก่ผู้กระทำผิดทรงตราพระราชกำหนดสักเลขเป็นการสำรวจไพร่พลและจำนวนราษฎรเพื่อสะดวกในการเรียกไพร่พลและจัดทัพในยามคับขัน เป็นการรวบรวมประชาชนให้เป็นปึกแผ่นมีหน่วยสังกัดที่แน่นอน

ด้านประเพณีและวัฒนธรรม

โปรดให้ทำการฟื้นฟูประเพณีและพิธีกรรม ต่าง ๆ ขึ้นมาใหม่ เช่น พระราชพิธีลงสรงเฉลิมพระนามเจ้าฟ้า พระราชพิธีโสกันต์ตามแบบอย่างครั้งกรุงศรีอยุธยา ฟื้นฟูประเพณีวิสาขบูชา ซึ่งเป็นประเพณีดั้งเดิมครั้งสมัยกรุงสุโขทัยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงได้ช้างเผือกมาสู่พระบารมีถึง ๓ เชือก ซึ่งตามโบราณราชประเพณีถือว่าการมีช้างเผือกมาสู่พระบารมีนั้นเป็นการเพิ่มพูนพระเกียรติยศ เป็นบารมีอันสูงสุด พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้าจึงทรงได้รับการถวายพระนามว่า “พระเจ้าช้างเผือก” นอกจากนี้พระองค์ได้โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนธงชาติจากสีแดงล้วนมาเป็นรูปช้างเผือกสีขาวบนพื้นแดงมีดวงจักรล้อมรอบ

ฝีพระหัตถ์การแกะสลักบานประตูไม้พระวิหาร วัดสุทัศนเทพวราราม

พระราชกรณียกิจที่สำคัญ

ด้านการปกครอง

การปกครองในสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยยังคงดำเนินการปกครองตามแบบอย่างในสมัยพระบาทสมเด็จพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชเป็นส่วนใหญ่

การทำนุบำรุงบ้านเมือง

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงมีพระราชดำริที่จะสร้างเมืองขึ้นไว้เพื่อป้องกันข้าศึกที่จะมาทางทะเล จึงโปรดเกล้าฯ สร้างเมืองขึ้นที่ปากลัดทางปากแม่น้ำเจ้าพระยา (พระประแดงในปัจจุบัน) พระราชทานชื่อว่า เมืองนครเขื่อนขันธ์ และโปรดให้สร้างป้อมต่าง ๆ ขึ้นหลายป้อม เช่น ป้อมปู่เจ้าสมิงพราย ป้อมปีศาจสิง ป้อมราหู ป้อมศัตรูพินาศ เป็นต้น

ด้านกฎหมาย

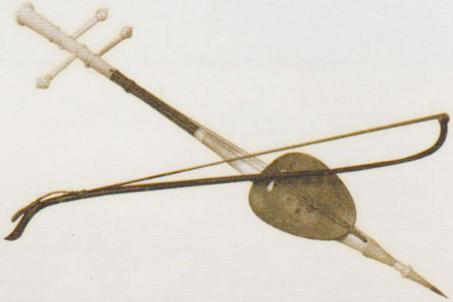
ในปีพ.ศ. ๒๓๕๕ ด้วยพระประสงค์ที่จะให้ราษฎรไทยเป็นคนดี ตั้งใจทำมาหากินโดยสุจริต ไม่หมกมุ่นอยู่ในสิ่งเสพติด

ด้านสถาปัตยกรรม

โปรดเกล้าฯ ให้ก่อสร้างขยายพระบรมมหาราชวัง สร้างสวนขวาและสวนสระในพระบรมมหาราชวัง สร้างพระอารามหลวงขึ้นหลายแห่งเช่น วัดอรุณราชวราราม วัดสุทัศนเทพวราราม เป็นต้น

ด้านประติมากรรม

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงแสดงให้เห็นพระอัจฉริยภาพในงานศิลปกรรมด้านต่าง ๆ อย่างแท้จริง ทรงโปรดเกล้าฯ ให้หล่อพระพุทธธรรมิศรราชโลกธาตุดิลก พระประธานในพระอุโบสถวัดอรุณราชวราราม ซึ่งเป็นพระพุทธรูปองค์นี้ทรงปั้นพระพักตร์ของพระพุทธรูปด้วยพระองค์เอง ทั้งยังโปรดเกล้าฯ ให้หล่อ พระพุทธอนันตคุณอดุลยบพิตร ซึ่งเป็นพระประธานประดิษฐานอยู่ในอุโบสถวัดราชโอรส

ด้านนาฏกรรมและดนตรี

เนื่องจากบ้านเมืองในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยสงบสุขว่างเว้นจากการศึกสงคราม นาฏศิลป์ไทยและวรรณคดีไทยจึงเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุด จนได้รับการยกย่องว่าเป็น ยุคทองของวรรณคดี พระองค์ทรงสนพระทัยในการช่างฝีมือ การกวี การละครอย่างยิ่ง ทรงโปรดการฟ้อนรำทั้งโขนและละคร ทรงปรับปรุงจังหวะและท่ารำต่าง ๆ ให้มีมาตรฐาน

ทรงเป็นกวีที่สำคัญที่สุดในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น นอกจากนั้นในรัชสมัยของพระองค์มีกวีชั้นเยี่ยมหลายท่าน จนมีคำกล่าวว่า ใครเป็นกวีก็เป็นคนโปรด ประชาชนทั่วไปมีการละเล่นทางวรรณคดีกันมาก โปรดให้มีพระราชนิพนธ์บทละครขึ้นใหม่ทั้งที่เป็นเรื่องใหม่หรือเอาเรื่องเดิม มาแต่งขึ้นใหม่งานพระราชนิพนธ์ที่มีชื่อเสียงได้แก่

๑. บทละครเรื่องอิเหนา ซึ่งทรงพระราชนิพนธ์ด้วยพระองค์เองตั้งแต่ต้นจนจบรวม ๔๕ เล่มสมุดไทย จัดเป็นวรรณกรรมชั้นยอดที่สุดของพระองค์

๒. บทละครเรื่องรามเกียรติ์ ได้ปรับปรุงจากเดิมให้มีความไพเราะเหมาะสำหรับเพื่อใช้ในการแสดงโขน

๓. บทละครนอกเรื่อง มณีพิชัย ไชยเชษฐ์ คาวี ไกรทอง สังข์ทอง ทรงเลือกเรื่องจากนิบาตชาดก ปัญญาสชาดก และนิทานพื้นเมืองมาดัดแปลง

๔. เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน แต่งขึ้นในรัชกาลที่ ๒ แต่มาเสร็จสมบูรณ์ในรัชกาลที่ ๓ เป็นกลอนสุภาพที่แต่งขึ้นเพื่อใช้ขับเสภา

๕. กาพย์เห่เรือชมเครื่องคาวหวาน เป็นการชมฝีพระหัตถ์การปรุงเครื่องเสวยของสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี เป็นกาพย์เห่ใช้เห่เรือเสด็จประพาสส่วนพระองค์ ซึ่งมีความไพเราะในด้านกวีนิพนธ์ทางด้านคนตรีนอกจากจะเป็นองค์อุปถัมภ์การดนตรีทั้งในด้านการสร้างเครื่องดนตรีและการเล่นแล้ว พระองค์ยังทรงสนพระทัยและโปรดปรานการเล่นซอสามสายเป็นอย่างมาก ทรงโปรดให้สร้างซอสามสายซึ่งเรียกว่า ซอสายฟ้าฟาด ให้เป็นซอคู่พระหัตถ์ พระองค์ได้ทรงพระราชนิพนธ์ทำนองเพลงบุหลันลอยเลื่อน หรือบุหลันลอยฟ้า ซึ่งนับเป็นเพลงที่ไพเราะและเป็นที่นิยมมากจนถึงปัจจุบันเพลงหนึ่ง

พระพุทธธรรมมิศรราชโลกธาตุดิลก

ด้านการบำรุงพระศาสนา

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย สมเด็จพระสังฆราชลังกาได้ส่งพระภิกษุลังกา คือ พระศาสนวงศ์ ให้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุและต้นโพธิ์ลังกาเข้ามาถวายแด่พระองค์ พระองค์จึงโปรดเกล้าฯ ให้สมณทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีด้วย ประกอบกับได้ทรงทราบว่าลังกาในขณะนั้นตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษแล้วจึงเกรงว่าพุทธศาสนาจะคลาดเคลื่อนไป จึงได้ทรงจัดสมณทูตจำนวน ๙ รูป ไปสืบพุทธศาสนาในลังกา และเพื่อค้นหาพระไตรปิฎกซึ่งชำรุดเสียหายเมื่อครั้งเสียกรุงศรีอยุธยาเพิ่มเติมและตรวจสอบกับพระไตรปิฎกฉบับที่มีการสังคายนาใหม่ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระองค์ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างและบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานหลายแห่ง เช่น วัดท้ายตลาด หรือ วัดโมลีโลกยารามในปัจจุบัน วัดสุทัศนเทพวราราม วัดราชาธิวาส วัดสุวรรณดาราราม วัดราชบูรณะ วัดทรงธรรม วัดสังข์กระจาย วัดบวรมงคล ตลอดจนได้โปรดเกล้าฯ ให้บูรณะปฏิสังขรณ์ วัดอรุณราชวราราม โดยสร้างพระอุโบสถ พระปรางค์และพระวิหารขึ้นใหม่เพื่อเป็นพระอารามประจำรัชกาล นอกจากนั้นได้ทรงโปรดให้นำพระพุทธรูปโบราณที่ถูกทิ้งตามวัดร้างต่าง ๆ มาปฏิสังขรณ์ให้งดงามสมบูรณ์แล้วทรงพระราชทานไปตามวัดต่าง ๆ ทั่วพระนครปรับปรุงการสอบพระปริยัติธรรมใหม่จากเดิมเปรียญ ๓ ชั้น คือ เปรียญ ตรี โท เอก มาเป็นการสอบเปรียญ ๙ ประโยค ทำให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ภาษาบาลีแตกฉานยิ่งขึ้นเพราะต้องสามารถสอบความรู้พระไตรปิฎก สามารถแปลพระสูตร พระวินัยและพระปรมัตถ์ได้เป็นอย่างดี

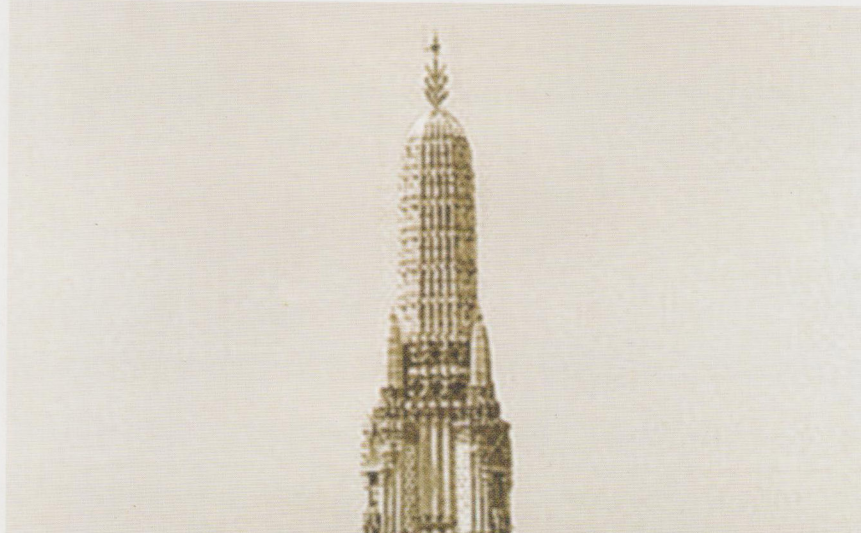
การติดต่อกับต่างประเทศ

ตลอดรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย การติดต่อกับต่างประเทศเน้นทางด้านการค้าขายและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นส่วนใหญ่แม้จะมีการทำสงครามกับพม่าบ้างประปรายแต่ไม่มีเหตุการณ์ร้ายแรง ใดๆ เกิดขึ้น จนเมื่ออังกฤษได้เข้าไปมีอิทธิพลในพม่าทำให้สงครามระหว่างไทยกับพม่าลดน้อยลง

ด้านเศรษฐกิจ

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงสนับสนุนการค้ากับต่างประเทศโดยทรงส่งเสริมให้เจ้านายแต่งสำเภาไปค้าขายต่างประเทศซึ่งสามารถนำรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะพระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ทรงกำกับราชการกรมท่าได้ทรงแต่งสำเภาหลวงออกไปค้าขายกับเมืองจีนด้วย นอกจากนี้ยังมีชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาค้าขายในพระนครทั้งชาวจีน แขก และชาติตะวันตกบ่อนเบี้ย ภาษี ค่านขนอน อากรตลาด ภาษีสินค้าขาเข้าขาออก และยังทรงมีพระราชดำริให้จัดเก็บภาษีรายได้แบบใหม่คือ การเดินสวนเดินนา และอากร

วัดอรุณราชวราราม วัดประจำรัชกาลที่ ๒

"มหาปราสาท"
ตราประจำรัชกาลที่ ๓ พระนามเดิม คือ ทับ หมายถึง เรือนที่อยู่
จึงโปรดให้ใช้รูปพระมหาปราสาท

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงพระปรีชาสามารถในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การปกครอง การทำนุบำรุงประเทศ ด้านศาสนาและด้านศิลปวัฒนธรรม ตั้งแต่ครั้งดำรงพระอิสริยยศเป็นกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ ทรงเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยของสมเด็จพระราชบิดาให้ทำหน้าที่แทนพระองค์ต่างพระเนตรพระกรรณ เมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจต่างๆ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแก่ประเทศชาติ ทำให้ประเทศรอดพ้นจากการคุกคามจากชาติตะวันตก ทรงติดต่อค้าขายกับชาวต่างประเทศอย่างกว้างขวาง จนสามารถนำเงินเข้าท้องพระคลังหลวงเป็นจำนวนมาก เป็นการสร้างความมั่งคั่งและความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติ

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๓

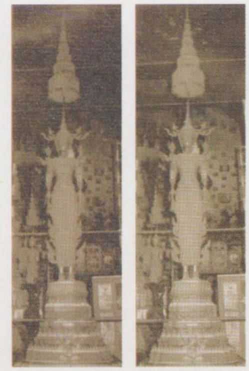

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๓

พระราชประวัติ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระนามเดิมว่า ทับ ทรงพระราชสมภพเมื่อวันจันทร์ แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๔ ปีมะแมเวลา ๒๒.๓๐ น. (สี่ทุ่มครึ่ง) ตรงกับวันที่ ๓๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๓๓๐ เป็นโอรสพระองค์ใหญ่ใน พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยและเจ้าจอมมารดาเรียม ซึ่งภายหลังได้รับการสถาปนาเป็นสมเด็จพระศรีสุลาลัย เมื่อสิ้นแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยแล้ว พระองค์ทรงขึ้นเสวยราชสมบัติเมื่อวันพุธ เดือน ๘ แรม ๑๑ ค่ำ ปีวอก ตรงกับวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๓๖๗ พระองค์ได้เสด็จสวรรคตเมื่อวันพุธ เดือน ๕ ขึ้น ๒ ค่ำ เวลาตี ๒ เศษตรงกับวันที่ ๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๓๙๔ ปีกุน จุลศักราช ๑๒๑๒ รวมพระชนมายุได้ ๖๓ พรรษา กับ ๑๑ วัน รวมสิริดำรงราชสมบัติอยู่ ๒๖ ปี ๗ เดือน ๒๓ วัน ทรงมีพระราชโอรสและพระราชธิดา รวมทั้งสิ้น ๕๑ พระองค์ แต่มิได้สถาปนาผู้ใดขึ้นเป็นพระบรมราชินี คงมีแต่เพียงเจ้าจอมมารดาและสนมเอกเท่านั้น

วัดประจำรัชกาล คือ วัดราชโอรสาราม

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระปรีชาสามารถในศาสตร์หลายแขนง ตั้งแต่ยังดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ ทั้งด้านพาณิชยศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ อักษรศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ และพุทธศาสตร์ พระองค์จึงได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยจากพระราชบิดาให้ไปบังคับบัญชาหน่วยราชการสำคัญๆต่างพระเนตรพระกรรณ โดยเฉพาะที่กรมท่า กรมพระคลังมหาสมบัติกรมพระตำรวจ และว่าความฎีกา ทรงติดตามผลงานอย่างใกล้ชิดในสิ่งที่ได้ทรงมีพระราชบัญชาไปแล้ว และจะทรงแต่งตั้งข้าราชการให้รับผิดชอบงานต่างๆ ด้วยพระองค์เอง ทั้งยังทรงเอาพระทัยใส่สดับฟังข่าวอยู่อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ทรงเป็นกษัตริย์นักบริหารอย่างแท้จริง เพราะตลอดสมัยในรัชกาลที่ ๒ ประเทศชาติมีภาวะเศรษฐกิจย่ำแย่อันเนื่องมาจากเพิ่งเริ่มก่อร่างสร้างเมืองอีกทั้งยังมีการศึกสงครามอยู่บ่อยครั้ง พระองค์ได้ทรงแต่งสำเภาหลวงไปค้าขายที่ประเทศจีน นำเงินตราเข้าประเทศเป็นจำนวนมาก จนเศรษฐกิจของไทยฟื้นตัว และมีความเจริญมั่งคั่งในเวลาต่อมา "เจ้าสัว" จึงเป็นชื่อเรียกที่สมเด็จพระพระราชบิดาขนานพระนามให้

พระพุทธรูปพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกและ
พระพุทธรูปพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

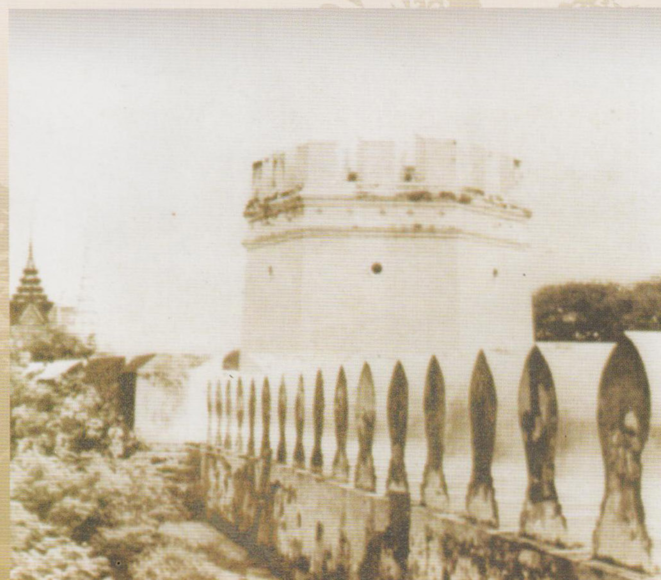
พระราชกรณียกิจที่สำคัญ

ด้านการทหาร และการปกครอง

ทรงมีการระมัดระวังผลประโยชน์ตามหัวเมืองชายแดนของไทยมากขึ้น พร้อมกับการจับตามองฝรั่งที่เริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้นรอบ ๆ ภูมิภาคนี้ มีการสร้างป้อมเพิ่มขึ้นเพื่อป้องกันประเทศทางทะเล โดยป้อมเหล่านี้จะพบได้ตามรายทางที่มาตามลำแม่น้ำเจ้าพระยา มีการจัดทหารไว้อย่างเข้มแข็ง โดยให้ครอบครัวของทหารย้ายเข้ามาอยู่รวมกันทั้งครอบครัวเป็นเมือง มีการก่อเสมาวางปืนทุกช่องตั้งแต่ป้อมประโคนชัยจนถึงฉางเกลือก นอกจากนี้ยังสร้างป้อมเพิ่มเติมไว้คอยป้องกันข้าศึกที่จะเข้ามาทางแม่น้ำท่าจีนเมืองสมุทรสาคร และแม่น้ำแม่กลองที่เมืองสมุทรสงครามอีกด้วยนอกจากป้อมแล้วยังมีการสร้างเรือกำปั่นรบ กำปั่นลาดตระเวน เพื่อรักษาพระนครไว้ค้าและสามารถล่องได้ทั้งในคลองและทะเล โดยเป็นเรือปากปลาท้ายกำปั่นแปลงมีพลแจวสองข้างตลอดลำ ยาว ๒๒ เมตร

ด้านพระพุทธศาสนา

พระองค์เป็นกษัตริย์ที่มีพระทัยบุญ ทรงทำนุบำรุงและมีความเลื่อมใสพระศาสนาเป็นอย่างมาก ทรงฟังธรรม ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล และทรงปฏิบัติธรรม อีกทั้งยังทรงชักชวน

ป้อมฤทธิรุทร์โรมรัน

พระราชวงศ์ พ่อค้าประชาชนให้ดำเนินรอยตามเป็นจำนวนมาก ทรงสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนพระไตรปิฎกทั้งในกรุงและนอกกรุง โปรดเกล้าฯ ให้มีสอบไล่ เป็นผลให้พระภิกษุสามเณรสอบได้เปรียญ ตรี โท เอก คราวละมากๆ เมื่อลาสิขาแล้วถ้าจะเข้ารับราชการพระองค์ก็จะทรงรับในทันที ทรงปฏิสังขรณ์วัดไว้มากมาย เช่น วัดพระเชตุพนฯ วัดสุทัศน วัดมหาธาตุ และพระปรางค์วัดอรุณฯ

ด้านการศึกษา

ทรงสนับสนุนการศึกษาเล่าเรียนเป็นอย่างมาก ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมหลวงวงศาฯ ปรับปรุงตำราเรียนภาษาไทยคือเรื่องจินดามณีขึ้นใหม่ เพราะทรงเห็นว่าหนังสือตามแบบเรียนเก่านั้นยากเกินไปสำหรับการตั้งเรียนของเด็ก นอกจากนี้การบูรณะวัดพระเชตุพนนั้นมิใช่เพื่อทางศาสนาอย่างเดียวพระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ผู้รู้ตำราต่าง ๆ มาจารึกความรู้ที่มีลงบนศิลาตามศาลารายรอบพุทธาวาส ปั้นตั้งไว้ตามเขามอ หรือเขียนไว้ตามฝาผนังอาคารต่างๆ มีทั้งตำราความรู้ทางด้านวิชาอักษรศาสตร์ แพทยศาสตร์พุทธศาสตร์ และโบราณคดี

ด้านการต่างประเทศ

พระองค์ทรงมีนโยบาย และกุศโลบายทางการต่างประเทศที่ยอดเยี่ยม พระองค์ทรงสร้างประโยชน์ และสร้างเกียรติภูมิให้กับประเทศชาติ เพราะเนื่องจากการเข้ามามีอำนาจของชาติตะวันตกทั่วทั้งเอเชีย ทำให้ต่างชาติเห็นความแข็งแกร่งของประเทศ และความมั่งคั่งทางการค้า ที่เป็นอำนาจถ่วงดุลให้ต่างชาติต่างยำเกรง ในเรื่องของสำเภาการค้าระหว่างประเทศสามารถสร้างรายได้มหาศาลเข้าสู่ท้องพระคลัง ทรงควบคุมกิจการด้วยพระองค์เอง ไม่ให้มีการฉ้อฉลตลอดไปจนถึงการดูแลค่าภาษีอากรของสำเภา รวมทั้งภาษีสินค้าสำคัญบางชนิดที่นำไปขายยังต่างประเทศ เช่น ไม้ซุง พริกไทย น้ำตาล ฝางและงาช้าง เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นอากรที่ไม่ทำให้ชาวบ้านต้องเดือดร้อน

ภาพวาดพระบรมมหาราชวัง สมัยรัชกาลที่ ๓ และเรือสำเภาจีน

สนธิสัญญาเบอร์นี่ที่ใช้ในรัชกาลที่ ๓

พระราชกรณียกิจและเหตุการณ์สำคัญในรัชสมัย

พ.ศ. ๒๓๖๗

โปรดเกล้าฯ ให้ส่งกองทัพไทยไปช่วยอังกฤษรบพม่า

พ.ศ. ๒๓๖๘

เฮนรี่ เบอร์นี่ แห่งอังกฤษ ขอเข้ามาทำสัญญาค้าขาย

พ.ศ. ๒๓๖๙

เจ้าอนุวงศ์เป็นกบฏ โปรดเกล้าฯ ให้กรมพระราชวังบวรฯ เป็นแม่ทัพใหญ่ยกไปปราบ กำเนิดวีรกรรมท้าวสุรนารี (คุณหญิงโม) และโปรดเกล้าฯให้พระยาราชสุภาวดี (สิงห์) แม่ทัพหน้าเป็นเจ้าพระยาราชสุภาวดี ว่าที่สมุหนายก

พ.ศ. ๒๓๗๐

เริ่มสร้างพระสมุทรเจดีย์

พ.ศ. ๒๓๗๑

ร้อยเอกเจมส์โลว์ จัดพิมพ์หนังสือภาษาไทยเป็นครั้งแรก

มิชชันนารีอเมริกันเดินทางมาเผยแผ่ศาสนาในเมืองไทย

พ.ศ. ๒๓๗๒

เจ้าพระยาราชสุภาวดี (สิงห์) จับตัวเจ้าอนุวงศ์ ส่งลงมากรุงเทพฯ

โปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาเป็น เจ้าพระยาบดินทร์เดชา

กำเนิดพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย

พ.ศ. ๒๓๗๕

ประธานาธิบดีแจ็คสัน แห่งสหรัฐอเมริกา ส่งนายเอ็ดมันต์ โรเบิร์ตเข้ามาขอเจริญพระราชไมตรีและทำการค้ากับไทย

พ.ศ. ๒๓๗๖

ญวนเกิดกบฏ โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาบดินทร์เดชา (สิงห์) เป็นแม่ทัพใหญ่ผู้สำเร็จราชการไปรบกับญวน

พ.ศ. ๒๓๘๐

หมอบรัดเลย์ คิดตัวพิมพ์อักษรไทยขึ้นใหม่ โปรดเกล้าฯ ให้หมอหลวงไปหัดวิธีปลูกฝีกับหมอบรัดเลย์

พ.ศ. ๒๓๘๕

หมอบรัดเลย์ พิมพ์ปฏิทินภาษาไทยขึ้นเป็นครั้งแรก

พ.ศ. ๒๓๘๙

ญวนขอหย่าทัพกับเจ้าพระยาบดินทร์เดชา (สิงห์)

โปรดเกล้าฯ ให้สร้างโลหะปราสาทวัดราชนัดดา

พ.ศ. ๒๓๙๐

ทรงอภิเษกให้ นักองค์ด้วง เป็น สมเด็จพระหริรักษ์รามาธิบดี ครองกรุงกัมพูชา

พ.ศ. ๒๓๙๑

ญวนขอเจริญพระราชไมตรีดังเดิม กองทัพเจ้าพระยาบดินทร์เดชา (สิงห์) กลับกรุงเทพฯ

พ.ศ. ๒๓๙๓

อังกฤษและอเมริกา ขอแก้สนธิสัญญา

ลักษณะประตูหอรบ หรือแบบคฤห ที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๓

“พระมหาพิชัยมงกุฎ”
ตราประจำรัชกาลที่ ๔ พระนามเดิมว่า เจ้าฟ้ามงกุฎ จึงโปรดให้ใช้รูปมหาพิชัยมงกุฎ มีฉัตรบริวาร ๒ ข้าง พานทอง ๒ ชั้น วางพระแว่นสุริยกาลข้างหนึ่ง อีกข้างหนึ่งวางสมุดตำรา หมายถึง เป็นผู้เชี่ยวชาญในอักษรศาสตร์และดาราศาสตร์

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงประกอบพระราชกรณียกิจอันเป็นประโยชน์แก่พสกนิกรและประเทศชาติอันเป็นที่รักของพระองค์ ทรงตัดสินพระทัยดำเนินนโยบายติดต่อกับประเทศมหาอำนาจทางตะวันตกโดยการทำสนธิสัญญากับประเทศต่างๆ ซึ่งเป็นผลดีกับประเทศ ทรงเปิดประตูการค้ากับชาวยุโปทำให้เศรษฐกิจของไทยเจริญรุ่งเรือง ประเทศไทยเป็นที่รู้จักของชาวต่างชาติมากยิ่งขึ้น และทำให้ประเทศไทยรอดพ้นจากการล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก ทรงเปิดกว้างรับอารยธรรมและวิทยาการใหม่ ๆ เข้ามาเพื่อปรับปรุงประเทศให้เจริญรุ่งเรือง ด้านการบริหารภายในประเทศทรงปฏิรูปเงินตราจากการใช้เบี้ยหอยมาเป็นเงินเหรียญ ทรงปรับปรุงด้านการทหารตำรวจโดยใช้วิทยาการใหม่ๆ ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภพทุกศาสนา ตลอดจนให้สิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนาแก่ประชาชนจนมีผู้ถวายพระราชสมัญญานามพระองค์ว่า พระราชบิดาแห่งการปฏิรูป ทรงพระปรีชาสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะทางด้านดาราศาสตร์จนมีผู้ถวายพระราชสมัญญานามพระองค์อีกว่า พระราชบิดาแห่งวิทยาศาสตร์ไทย พระราชกรณียกิจของพระองค์เป็นไปเพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติและความสงบสุขของประชาชน

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๔

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๔

พระราชประวัติ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระนามเดิมว่า เจ้าฟ้ามงกุฎทรงพระราชสมภพ เมื่อวันพฤหัสบดี ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีชวด ตรงกับวันที่ ๑๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๓๔๗ ในสมัยรัชกาลที่ ๑ ทรงเป็นพระราชโอรสองค์ที่ ๔๓ และเป็นลำดับที่ ๒ ใน พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และ สมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี ณ พระราชวังเดิมกรุงธนบุรีตลอดรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงพระผนวชอยู่นานถึง ๒๗ ปี ในระหว่างที่ผนวชได้เสด็จธุดงค์ไปยังหัวเมืองต่าง ๆ ทั้งทางภาคเหนือ และภาคกลางครั้นปี พุทธศักราช ๒๓๙๔ เมื่อพระชนมายุได้ ๔๗ พรรษา พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต พระบรมวงศานุวงศ์ เสนาบดีและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ได้เข้ากราบถวายบังคมทูลอัญเชิญเสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ สืบพระราชสันตติวงศ์ รัชกาลที่ ๔ เสวยราชสมบัติ เมื่อวันพุธ เดือน ๕ ขึ้น ๑ ค่ำ ปีกุน ยังเป็นโทศก พุทธศักราช ๒๓๙๔ โดยมีพระราชปรมาภิไธยโดยย่อว่า “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรามหามงกุฎพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” ในรัชสมัยของพระองค์ ถือว่าเป็นแผ่นดินที่มีพระเจ้าแผ่นดินสองพระองค์ หลังจากพิธีบรมราชาภิเษกของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวผ่านไปแล้ว ๑ เดือน เจ้าฟ้าจุฑามณี กรมขุนอิศเรศรังสรรค์ พระอนุชาของพระองค์ ก็ได้รับพระราชทานพระบรมราชาภิเษกขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ พระองค์ที่ ๒ ครองแผ่นดินร่วมกัน เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๓๙๔ ทรงมีพระนาม สมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า

เจ้าอยู่หัวเสด็จฯ กลับจากการทอดพระเนตรสุริยุปราคาที่ตำบลหว้ากอ ได้ราว ๑๐ วัน ก็ทรงพระประชวรด้วยโรคไข้จับสั่น และเสด็จสวรรคต ณ พระที่นั่งภาณุมาศจำรูญเมื่อวันพฤหัสบดี เดือน ๑๑ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ปีมะโรง เวลา ๓ ทุ่ม ตรงกับวันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๑๑ รวมพระชนมายุได้ ๖๕ พรรษา รวมสิริดำรงราชสมบัติ ๑๗ ปี

วัดประจำรัชกาล คือ วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมารามราชวรมหาวิหาร

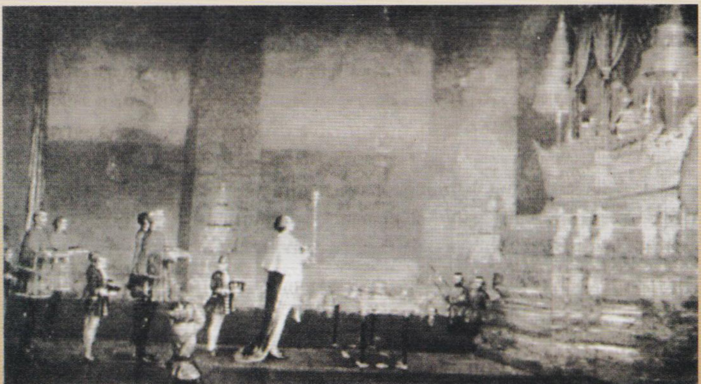
เสด็จขึ้นครองราชสมบัติ ปีพ.ศ. ๒๓๙๔

พระราชกรณียกิจที่สำคัญ

ด้านการต่างประเทศ

ถือว่าเป็นพระราชกรณียกิจที่โดดเด่นและสำคัญ เพราะสถานการณ์ในขณะนั้น เป็นเรื่องของการสร้างชื่อเสียง เกียรติภูมิ ให้ชาวต่างชาติยอมรับความเจริญของชาวสยามเป็นสำคัญพระองค์ทรงทำหนังสือสัญญากับประเทศอังกฤษเป็นชาติแรกโดยมี เซอร์ จอห์น เบาว์ริ่ง เป็นราชทูต ในปี พุทธศักราช ๒๓๙๘ จากนั้นก็มีคณะทูตจากอเมริกา ราชทูตจากฝรั่งเศส และตามด้วยเดนมาร์ค เยอรมันโปรตุเกส และฮอลันดาการเจริญสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศนั้น มิใช่จะเป็นฝ่ายรับแต่เพียงอย่างเดียว พระองค์ยังทรงจัดคณะราชทูต กลับไปเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศต่างๆ ทั้งเพื่อนบ้านอย่างจีน และประเทศมหาอำนาจอย่างอังกฤษและฝรั่งเศสอีกด้วย

การแก้ไขสนธิสัญญาทางการค้ากับต่างประเทศนั้น ถึงแม้ว่าจะทำให้รายได้จากการค้าขายลดน้อยลง แต่ก็ทำให้เศรษฐกิจในประเทศเจริญขึ้นจากรากฐานในสมัยของรัชกาลที่ ๓ ได้มีชาวต่างชาติเข้ามาค้าขาย ตั้งห้างร้านอย่างมากมาย ทำให้ประเทศมีทุนเข้ามาใช้จ่ายในด้านการป้องกันประเทศ และสร้างความเจริญทางด้านการคมนาคมต่างๆ รวมทั้งได้รับการยอมรับจากประเทศมหาอำนาจ จึงไม่ถูกประเทศเหล่านั้นคุกคามด้วยการใช้กำลังแต่อย่างใด

เซอร์ จอห์น เบาว์ริ่ง เข้าเฝ้าถวายพระราชสาส์นและ
เครื่องราชบรรณาการของสมเด็จพระราชินีนาถ วิกตอเรีย แห่งอังกฤษ

ด้านการคมนาคม

เพื่อความสะดวกในการเดินทางภายในประเทศโปรดให้มีการขุดคลองเพิ่มขึ้นหลายคลอง บางคลองก็ใช้ในการป้องกันพระนครไปในตัว เช่นคลองผดุงกรุงเกษม คลองมหาสวัสดิ์ ซึ่งขุดเชื่อมกับแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำนครชัยศรี คลองภาษีเจริญมีการตัดสร้างถนนขึ้นเป็นครั้งแรก เช่น ถนนเจริญกรุง ถนนบำรุงเมือง ถนนเฟื่องนคร ถนนพระรามสี่ และถนนสีลม

เสด็จพระราชทานผ้าพระกฐินทางสถลมารค

โปรดเกล้าฯ ให้สร้างถนนเจริญกรุง

ด้านการศึกษา

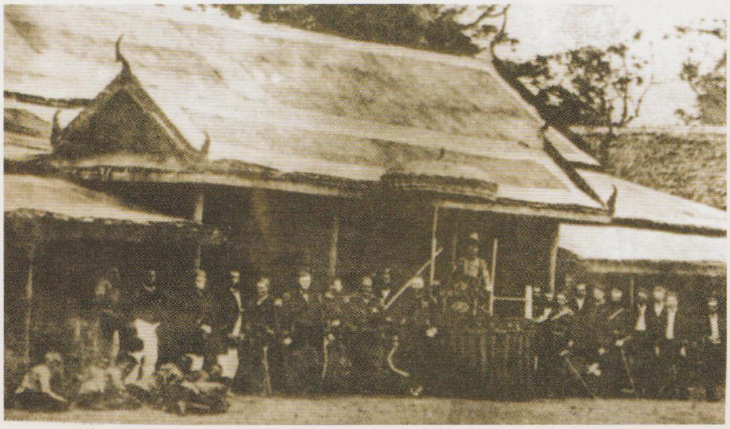
ด้วยสายพระเนตรที่ยาวไกล พระองค์ทรงเชื่อมั่นว่า การศึกษาจะนำพาประเทศไปสู่ความเป็นอารยะทัดเทียมกับประเทศมหาอำนาจ รวมทั้งในความหมายรู้เท่าทันต่างชาติอีกด้วย ทรงสนับสนุนงานริเริ่มจัดการศึกษาสมัยใหม่ โดยคณะมิชชันนารีอย่างดียิ่งทรงเป็น "องค์วิชาการ" ทรงใฝ่พระทัยศึกษาด้วยพระองค์เอง ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ วรรณคดี ปรัชญาศาสนาต่าง ๆ ภาษาต่างประเทศคณิตศาสตร์ และดาราศาสตร์ โปรดให้พระราชโอรส และพระราชธิดาทรงศึกษาภาษาอังกฤษ

ด้านพระศาสนา

ทรงฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้รุ่งเรือง โดยทรงตั้งธรรมยุตติกาวงศ์ขึ้นเป็นนิกายใหม่ในพระพุทธศาสนา ที่มีความเคร่งครัดในพระธรรมวินัยและมีระเบียบแบบแผนที่รัดกุมมากยิ่งขึ้นมีการปฏิสังขรณ์ บูรณะซ่อมแซมวัด วิหาร และเจดีย์ อีกมากมาย วัดใดที่ค้างการสร้างอยู่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๓ พระองค์ก็โปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินการจนแล้วเสร็จ พร้อมกับสร้างใหม่เพิ่มเติมอีกหลายวัด เช่น วัดโสมนัสวิหาร วัดบรมนิวาส วัดปทุมวนาราม วัดราชประดิษฐ์ และวัดมงกุฎกษัตริย์

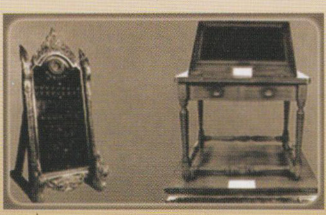
ทางด้านวิทยาศาตร์ และดาราศาสตร์

เป็นวิชาที่ทรงพระปรีชาสามารถและโปรดมาก ทรงมีความเข้าพระทัยวิชานี้มากจนถึงกับสามารถประยุกต์โหราศาสตร์ไทยและวิทยาศาสตร์ให้เข้ากันได้โดยใช้กล้องดูดาว แล้วทรงคำนวณการโคจรของดาวเคราะห์ต่างๆ ได้อย่างแม่นยำในปีพุทธศักราช ๒๔๑๑ พระองค์ทรงสามารถคำนวณ และพยากรณ์การเกิดสุริยุปราคาเต็มดวง ที่ตำบลหว้ากอ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้อย่างแม่ยำ เป็นพระเกียรติยศในทางวิชาการที่เลื่องลือไปทั่วทั้งเอเชียยุโรปและอเมริกา ทรงเป็นพระบิดาแห่งวิทยาศาสตร์ไทย

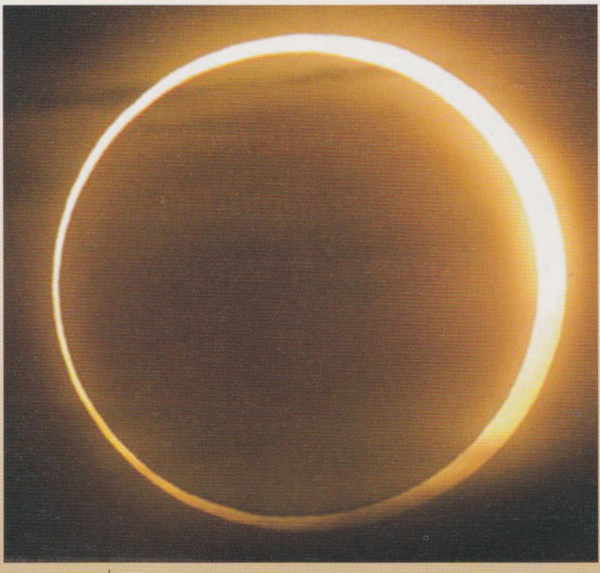
เสด็จทอดพระเนตรสุริยุปราคาที่ ตำบลหว้ากอ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

เครื่องมืออุปกรณ์วิทยาศาสตร์ของ รัชกาลที่ ๔

รัชกาลที่ ๔ ทรงคำนวณการเกิดสุริยุปราคาอย่างแม่นยำ
การเกิดสุริยุปราคาที่ตำบลหว้ากอ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

"พระจุลมงกุฎ"
ตราประจำรัชกาลที่ ๕ หรือพระเกี้ยว เป็นรูปพระเกี้ยวเปล่งรัศมี จำลองมาจากพระราชลัญจกรของรัชกาลที่ ๔

ทรงคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติและประชาชนเป็นที่ตั้ง เพื่อนำพาประเทศไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองทัดเทียมอารยประเทศ ทรงอุทิศพระวรกายโดยมิได้เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย มิได้ย่อท้อต่อความยากเข็ญ ด้วยพระปรีชาสามารถทางด้านการปกครองจึงทำให้ทรงรักษาเอกราชและนำชาติให้รอดพ้นจากการคุกคามและตกเป็นเมืองขึ้นของต่างชาติ ทรงได้นำวิทยาการสมัยใหม่ของชาติตะวันตกเข้ามาปรับปรุงประเทศให้เจริญก้าวหน้า ทรงจัดการศึกษาแผนใหม่ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียม เหนือสิ่งอื่นใดคือการทรงเลิกทาสที่มีอยู่ทั่วแผ่นดินให้เป็นไทแก่ตนเองโดยไม่ต้องสูญเสียเลือดเนื้อ ด้วยน้ำพระราชหฤทัยที่เปี่ยมล้นด้วยพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อพสกนิกรทั่วไป ประชาชนทุกหมู่เหล่าจึงพร้อมใจกันถวายพระนามของพระองค์ว่า พระปิยมหาราช อัน หมายถึงพระราชาผู้ยิ่งใหญ่อันเป็นที่รักของประชาชน

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๕

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕

พระราชประวัติ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นพระราชโอรสองค์ที่ ๔ ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ กับพระนางเธอพระองค์เจ้าฟ้ารำเพยภมราภิรมย์ ซึ่งในโอกาสต่อมาก็ได้ปรากฏพระนามพระเกียรติยศเป็นสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี ทรงพระราชสมภพ เมื่อวันอังคารที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๓๙๖ ตรงกับ เดือน ๑๐ แรม ๓ ค่ำ ปีฉลู ทรงมีพระนามเดิมว่า เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ ขณะที่พระชันษาได้ ๙ พรรษา ได้รับสถาปนาเป็น กรมหมื่นพิฆเณศวรสุรกาศ ต่อมาอีก ๔ ปี ก็ได้รับสถาปนาเป็น กรมขุนพินิจประชานารถ ต่อมาในปีเถาะ พุทธศักราช ๒๔๑๑ได้ทรงกำกับราชการ ในกรมมหาดเล็ก กรมพระคลังมหาสมบัติ กรมทหารรบวังหน้าสมเด็จเจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ฯ ได้ทรงเริ่มการศึกษาในสำนักพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าบุตรี โดยทรงศึกษาด้านวิชาการ และโบราณราชประเพณีต่าง ๆ นอกจากนี้ยังได้ทรงเรียนภาษาอังกฤษ ทรงมีความรู้ ความชำนาญ และเชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ เป็นอย่างดีทรงได้รับการอบรมทางด้านสรรพวิชาจากบรรดาข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และจากสมเด็จพระราชบิดาพระองค์ได้รับสถาปนาขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๕ แห่งราชวงศ์จักรี หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตซึ่งตรงกับวันอังคารที่ ๑๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๑๑ (โดยที่

พระองค์ยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะ) สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์จึงเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์มีพระราชโอรส ๓๒ พระองค์ และพระราชธิดา ๔๔ พระองค์ พระมเหสีที่ สำคัญมีดังนี้สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์พระบรมราชเทวี (อัครมเหสีองค์แรก) สมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนาพระบรมราชเทวี (อัครมเหสีองค์ที่ ๒ พระองค์ก็คือสมเด็จย่าของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช) สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถทรงเป็นพระชนนี ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ พระองค์ทรงได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยให้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในช่วงที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จประพาสยุโรป

พระองค์ก็เสด็จสวรรคต รวมพระชนมายุ ๕๗ พรรษา พระองค์ทรงครองราชย์นานถึง ๔๒ ปี พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ของแผ่นดินสยามอย่างสุดคณานับ ยังประโยชน์ ความเจริญรุ่งเรือง และนำชาติให้เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ พระคุณสุดล้นที่จะพรรณนาจากใจของประชาชนชาวไทยได้หมด พระองค์จึงเป็นที่รักเคารพของคนไทยเสมอมา

พระราชกรณียกิจที่สำคัญ

ด้านการต่างประเทศ

พระกุศโลบายทางการเมือง การต่างประเทศ เป็นพระเกียรติคุณอันสำคัญของพระองค์ พระองค์ทรงทำให้ชาวต่างชาติยอมรับนับถือศักดิ์ศรีและอธิปไตยของไทย พระองค์ยอมเสียดินแดนบางส่วนที่เป็นส่วนลึกเพื่อรักษาแผ่นดินใหญ่ อันเป็นหนทางสำคัญหนึ่งที่เป็นดุลแห่งอำนาจป้องกันไม่ให้สยามต้องตกเป็นเหยื่อของมหาอำนาจล่าเมืองขึ้น เหมือนครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติพระองค์เสด็จพระราชดำเนินต่างประเทศถึง ๒ ครั้ง เป็นที่จดจำของชาวต่างชาติทั่วทั้งภาคพื้นยุโรป รวมทั้งข้อพิพาท และปัญหาต่างๆ ก็ได้คลายเบาบางลง

เสด็จประพาสยุโรป

พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งกระทรวงธรรมการ เพื่อควบคุมดูแลกิจการในด้านการศึกษา และการศาสนาเพื่อให้ประชาชน มีสติปัญญา อยู่ในศีลธรรมอันดี จะได้นำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่บ้านเมือง โดยเน้นหนักไปในเรื่องของอักษรศาสตร์และการปฏิบัติเพื่อประกอบอาชีพ เช่น งานฝีมือต่าง ๆ ช่างถม ช่างปั้น และช่างทองเป็นต้น

พระองค์ทรงส่งพระบรมวงศ์ไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ เพื่อนำความรู้กลับมาพัฒนาบ้านเมือง โปรดให้จัดตั้งโรงเรียนสำหรับราษฎร ที่วัดมหรรณพาราม ซึ่งถือว่าเป็นโรงเรียนราษฎรแห่งแรก และมีประกาศโรงเรียน ซึ่งเป็นเกณฑ์บังคับเข้าเรียน โปรดให้จัดตั้งโรงเรียนมหาดเล็กที่พระตำหนักสวนกุหลาบ โรงเรียนแผนที่ โรงเรียนภาษาอังกฤษ โรงเรียนแพทย์และพยาบาล โรงเรียนกฎหมายโรงเรียนนายร้อยทหารบก และโรงเรียนข้าราชการพลเรือน เป็นต้น

ทรงสนับสนุนให้ทุกคน ไม่ว่าพระบรมวงศ์ ข้าราชการผู้ใหญ่ ผู้น้อยพ่อค้าและราษฎรทั่วไป ได้เรียนหนังสือกันถ้วนหน้า และบุคคลที่เล่าเรียนสำเร็จ จะทรงพระกรุณาชุบเลี้ยงให้ได้ยศศักดิ์รับราชการบ้านเมืองเพื่อสนองพระเดชพระคุณ

ด้านการศาสนา

ทรงสนับสนุนมากในเรื่องการศึกษา ตั้งสถานศึกษาที่สำคัญ ๒ แห่ง คือ มหามกุฏราชวิทยาลัย วัดบวรนิเวศ และมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ที่วัดมหาธาตุ

ด้านการเมือง และการปกครอง

ทรงปรับปรุงแก้ไขระเบียบการปกครองจากแบบจตุสดมภ์ เวียง วัง คลัง นา ที่ใช้มาตั้งแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา มาเป็นระบบกระทรวงตามแบบตะวันตก โดยทรงตั้งกระทรวงต่าง ๆ ถึง ๑๐ กระทรวง โปรดเกล้าฯ ให้มีการก่อตั้งระบบจัดการสุขาภิบาลตามหัวเมืองทั่วไป

พระองค์ทรงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ของสังคมไทย และมีผลมากที่สุดต่อบรรดาไพร่และทาส ทรงเปลี่ยนแปลงไพร่เป็นคนสามัญและปลดปล่อยลูกทาส ซึ่งนำไปสู่การเลิกทาสในที่สุด และทำให้ทาสหมดไปจากแผ่นดินสยามในต้นรัชกาลที่ ๖ เป็นการเลิกทาสที่ค่อยเป็นค่อยไปโดยไม่มีการเสียเลือดเนื้อ

ด้านวรรณกรรม

ทรงพระปรีชาสามารถพระราชนิพนธ์ ไกลบ้าน ซึ่งเป็นงานพระราชนิพนธ์ที่ยอดเยี่ยมทางความเรียง พระราชพิธี ๑๒ เดือน บันทึกความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี และบทละครเรื่อง เงาะป่า

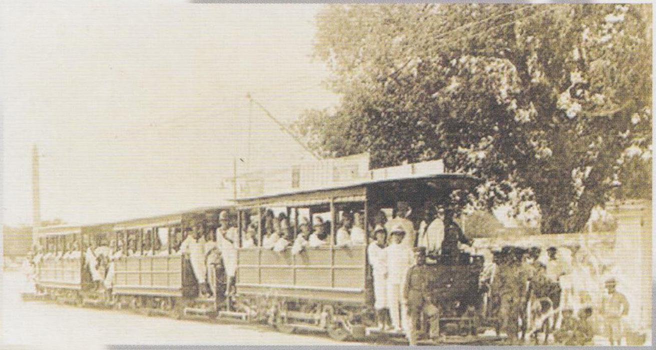
ด้านการคมนาคม

โปรดเกล้าฯ ให้มีการใช้ระบบไปรษณีย์ โทรเลข และโทรศัพท์ มีการสำรวจเส้นทาง เปิดสายรถไฟแห่งแรก และรถรางโดยใช้กำลังม้าลาก

ด้านสาธารณูปโภค

เริ่มมีไฟฟ้าขึ้นใช้เป็นครั้งแรก โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรมทดน้ำ หรือที่เรียกว่า กรมชลประทานในปัจจุบันและเริ่มมีการประปาขึ้นเป็นครั้งแรก โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง โรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลบางรัก โรงพยาบาลเสียจริต โรงพยาบาลบูรพา และสภากาชาดไทย อีกทั้งสนับสนุนให้มีการจัดตั้งโรงพยาบาลเอกชนขึ้นหลายแห่ง เช่น โรงพยาบาล บางกอกเนิสซิ่ง โฮม โรงพยาบาลเซ็นต์หลุยส์ และโรงพยาบาลโรคเรื้อนเชียงใหม่เป็นต้น ทรงตั้งโอสถสภาขึ้น เพื่อผลิตยาออกไปจำหน่ายในราคาถูก

พระราชกรณียกิจในรัชสมัยของ
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เริ่มสร้างวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

เสด็จประพาสสิงคโปร์และชวาเป็นครั้งแรก ในช่วงต้นปียกเลิกการไว้ผมทรงมหาดไทย

เสด็จประพาสอินเดีย ปลายปี พุทธศักราช ๒๔๑๔ ต่อปี พุทธศักราช ๒๔๑๕ (ปีวอก)

โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนหลวงแห่งแรกขึ้นในพระบรมมหาราชวัง คือ โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ

เริ่มปรับปรุงการทหารครั้งใหญ่

เริ่มใช้เสื้อราชปะแตน

โปรดเกล้าฯ ให้เลิกประเพณีหมอบคลานเวลาเข้าเฝ้า

โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งหอรัษฎากรพิพัฒน์

โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน หรือ รัฐมนตรีสภาและองคมนตรีสภา

วันที่ ๒๑ สิงหาคม ปีจอ ออกพระราชบัญญัติพิกัดเกษียณอายุลูกทาส ลูกไท

กำเนิดโรงเรียนสตรีวังหลัง

ใช้เงินอัฐกระดาษ แทนเหรียญทองแดง

ตั้งพิพิธภัณฑสถาน

สงครามปราบฮ่อ ครั้งแรก

เริ่มการโทรเลขครั้งแรกระหว่างกรุงเทพ-สมุทรปราการ

สมโภชพระนครครบ ๑๐๐ ปี

ตั้งกรมไปรษณีย์ เริ่มเปิดบริการไปรษณีย์ครั้งแรกในพระนคร

ตั้งกรมโทรเลข

สงครามปราบฮ่อ ครั้งที่ ๒

โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนสำหรับราษฎรทั่วๆ ไป ตามวัดต่าง ๆ เริ่มแห่งแรกที่วัดมหรรณพาราม

โปรดเกล้าฯ ให้เลิกตำแหน่งพระมหาอุปราช กรมพระราชวังบวรสถานมงคล ทรงประกาศตั้งตำแหน่งสยามมกุฎราชกุมารขึ้น และทรงสถาปนาเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ เป็นสยามมกุฎราชกุมารเป็นพระองค์แรก

สงครามปราบฮ่อ ครั้งที่ ๓

ไทยสมัครเข้าเป็นภาคีสหภาพไปรษณีย์สากล

ตั้งกรมยุทธนาธิการทหาร (กระทรวงกลาโหม)

ตั้งโรงเรียนนายร้อยทหารบก

ตั้งกระทรวงธรรมการ

สงครามปราบฮ่อ ครั้งที่ ๔

ทรงเริ่มการทดลองจัดการปกครองส่วนกลางแผนใหม่

เริ่มดำเนินการพิมพ์พระไตรปิฎกเป็นครั้งแรก

ใช้รัตนโกสินทร์ศก (ร.ศ.) เป็นศักราชในราชการ

ตั้งกรมพยาบาล เปิดโรงพยาบาลศิริราช

ตราพระราชบัญญัติ เลิกวิธีพิจารณาโทษตามแบบจารีตนครบาล

เสียดินแดน แคว้นสิบสองจุไทยให้ฝรั่งเศส

เริ่มใช้วันทางสุริยคติในราชการ

ตั้งกระทรวงยุติธรรม

ตั้งกรมรถไฟ และเริ่มก่อสร้างทางรถไฟสายกรุงเทพ-นครราชสีมา

โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศตั้งกระทรวงธรรมการขึ้นอย่างเป็นทางการ

เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ตั้งศาลโปริสภา

ส่งนักเรียนไปศึกษาวิชาทหารในยุโรป รุ่นแรก

ให้เอกชนเปิดเดินรถไฟสายปากน้ำ

ฉลองพระไตรปิฎกฉบับพิมพ์ครั้งแรก

ตั้งมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตั้งสภาอุณาโลมแดง (สภากาชาดไทย)

เสียดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงให้ฝรั่งเศส

ทรงสถาปนาเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ เป็นสยามมกุฎราชกุมาร

เริ่มจัดตั้งมณฑลเทศาภิบาล

ตั้งโรงไฟฟ้า เริ่มกิจการรถราง

โปรดเกล้าฯ ให้ข้าหลวงพิเศษไปจัดการศาลตามหัวเมือง

จัดทำงบประมาณแผ่นดินครั้งแรก

ตั้งโรงเรียนฝึกหัดวิชาแพทย์ และผดุงครรภ์

เสด็จประพาสยุโรปครั้งแรกในปีระกา

ตราข้อบังคับลักษณะปกครองหัวเมือง

ตั้งโรงเรียนสอนวิชากฎหมาย

เริ่มการสอบชิงทุนเล่าเรียนหลวงไปเรียนที่ยุโรป ปีละ ๒ ทุน

ตั้งกรมเสนาธิการทหารบก

รวมกรมไปรษณีย์และกรมโทรเลขเป็นกรมเดียวกัน

กำเนิดเหรียญ "สตางค์" รุ่นแรก

เริ่มจัดตั้งกองทหารตามหัวเมือง

เริ่มสร้างวัดเบญจมบพิตร

เป็นต้น

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๖

"พระมหาวชิราวุธ"
ตราประจำรัชกาลที่ ๖ หรือพระเกี้ยว เป็นรูปวชิราวุธเปล่งรัศมี
ประดิษฐานบนพานทอง ๒ ชั้น ตั้งอยู่เหนือตั่ง มีฉัตรบริวาร ๒ ข้าง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระทัยและให้ความสำคัญกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและการพัฒนาประเทศ ทรงปลูกฝังให้คนไทยมีความรักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รักเกียรติและศักดิ์ศรีของวงศ์ตระกูล สร้างสำนึกถึงความเป็นชาติและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทรงนำประเทศไทยเข้าสู่สังคมโลกจนได้รับการยกย่องและการยอมรับจากอารยประเทศ สามารถแก้ไขสนธิสัญญา ไม่เป็นธรรมที่ทำกับต่างชาติ นอกจากนี้ยังทรงมีพระอัจฉริยภาพทางด้านอักษรศาสตร์ ทรงพระราชนิพนธ์วรรณคดี บทละคร บทความเป็นจำนวนมาก และยังสนับสนุนให้มีการสร้างสรรค์วรรณกรรมใหม่ ๆ เกิดขึ้น จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นช่วงที่วรรณคดีเจริญถึงขีดสุด

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๖

พระราชประวัติ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ แห่งราชวงศ์จักรีพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชสมภพเมื่อวัน เสาร์ เดือนยี่ ขึ้น ๒ ค่ำ ปีมะโรง ตรงกับวันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๒๓ เป็นพระราชโอรสองค์ที่ ๒๙ ใน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเป็นพระองค์ที่ ๒ ในสมเด็จพระศรีพัชรินทรา บรมราชินีนาถ ได้รับพระราชทานนามเมื่อแรกพระราชสมภพว่า “สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ” หลังจากนั้นทรงได้รับสถาปนาพระราชอิสริยยศเป็น “สมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนเทพทวาราวดี” เมื่อพระชนมายุได้ ๘ พรรษาพระองค์ได้เสด็จไปทรงศึกษา วิชาอักษรศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยอ๊อกฟอร์ด (Oxford) ประเทศอังกฤษ วิชาการทหารบก ณ โรงเรียนนายร้อยเซนต์เฮิร์ส (San Hurst) วิชาทหารปืนใหญ่ ทหารช่างที่ วูลิช (Woolich) ซึ่งทรงศึกษาอย่างคนธรรมดา โดยได้รับยศ “สิบโท” แล้วทรงเข้าศึกษาที่ กรมทหารราบเบาเดอร์รัม ที่นอร์ธแคมป์เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๓๑ ทรงดำรงพระราชอิสริยยศ เป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมารพระองค์เสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ สืบราชสันตติวงศ์เป็นพระมหากษัตริย์เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๕๓ พระชนมายุ ๓๐ พรรษาเสด็จสวรรคตเมื่อเวลา ๐๑.๔๕ น. ของวันใหม่ที่ ๒๖ พฤศจิกายน

พุทธศักราช ๒๔๖๘ รวมพระชนมายุ ๔๖ พรรษา รวมสิริดำรงราชสมบัติ ๑๖ ปี ทรงมีพระราชธิดาคือ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดาสิริโสภาพัณณวดี เป็นพระราชธิดาเพียงพระองค์เดียวที่ประสูติแต่ สมเด็จพระนางเจ้าสุวัทนา พระวรราชเทวี ทรงมีพระบรมราชโองการสถาปนาโรงเรียนมหาดเล็กหลวง หรือวชิราวุธวิทยาลัย ในปัจจุบัน ขึ้นแทนวัดประจำรัชกาล

พระราชกรณียกิจ

ด้านการปกครอง

ในส่วนกลาง ทรงสร้าง ดุสิตธานี เป็นเมืองทดลองการปกครองแผนใหม่ขึ้นในบริเวณพระราชวังดุสิต ต่อมาย้ายไปที่พระราชวังพญาไท เพื่อให้ข้าราชการและราษฎรได้ทดลองเรียนรู้การบริหารตามรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการวางรากฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยทรงปรับปรุงการปกครองต่อจากรัชกาลที่ ๕ ในส่วนภูมิภาค โปรดเกล้าฯ ให้รวมมณฑลหลายมณฑลเข้าด้วยกันรวมเป็นภาคแต่ละภาคมี อุปราช เป็นผู้ตรวจตราภาคซึ่งมีอำนาจเหนือสมุหเทศาภิบาลในภาคนั้น ๆ ตำแหน่งอุปราชและเทศาภิบาลขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์โปรดให้ตั้งสมุหพระนครบาลเป็นหัวหน้ามณฑลกรุงเทพฯ โดยขึ้นตรงต่อกระทรวงมหาดไทย และเปลี่ยนคำว่า เมือง มาเป็น จังหวัด และได้ตราข้อบังคับลักษณะปกครองหัวเมืองชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๖๕ ทรงจัดตั้ง กองเสือป่า และตรา ข้อบังคับเกี่ยวกับลักษณะการปกครองลูกเสือ ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๓๕๔ โดยมุ่งหมายที่จะปลูกฝังความรักชาติและความสามัคคีในหมู่ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน และเพื่อฝึกให้ข้าราชการพลเรือนมีความรู้ทางทหาร มีโอกาสได้ฝึกอาวุธ เรียนรู้วิชาการรบการป้องกันประเทศ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการช่วยชาติบ้านเมืองในยามสงครามและยามสงบ ซึ่งก็คือ กรมการรักษาดินแดน ในปัจจุบัน

ด้านเศรษฐกิจ

พ.ศ. ๒๔๕๘ โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ขึ้นในกระทรวงการคลังเพื่อทำหน้าที่เกี่ยวกับการค้าขายของประเทศต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๖๓ โปรดให้ยกฐานะกรมนี้ขึ้นเป็นกระทรวงพาณิชย์

พ.ศ. ๒๔๕๖ โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง คลังออมสิน ขึ้นเพื่อรักฝากเงินของ

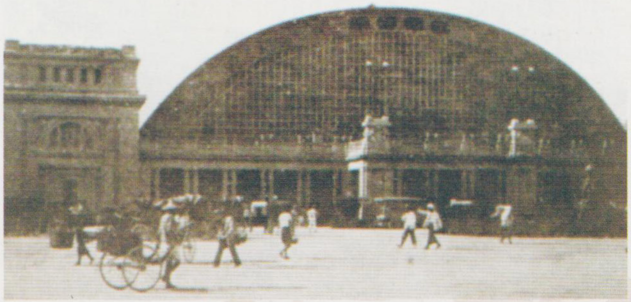
ราษฎรทั่วไป เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการออมทรัพย์โดยจ่ายดอกเบี้ยให้เป็นการตอบแทน

ด้านคมนาคม

โปรดเกล้าฯ ให้รวมกรมรถไฟสายเหนือ และกรมรถไฟสายใต้เป็นกรมรถไฟหลวงสายเหนือ โปรดเกล้าฯ ให้ขยายทางรถไฟถึงเชียงใหม่และโปรดเกล้าฯ ให้เจาะ อุโมงค์รถไฟถ้ำขุนตาน ยาว ๑,๕๐๐ เมตรนับเป็นอุโมงค์รถไฟที่ยาวที่สุดในประเทศไทยสายตะวันออก โปรดเกล้าฯ ให้สร้างทางรถไฟต่อจากเมืองฉะเชิงเทราไปจนถึงอรัญประเทศสายตะวันออกเฉียงเหนือ โปรดเกล้าฯ ให้สร้างต่อจากนครราชสีมาจนถึงอุบลราชธานี และแยกไปขอนแก่น สายใต้ โปรดเกล้าฯ ให้เปิดเส้นทางเดินรถด่วนถึงปาดังเบซาร์เชื่อมกับรถไฟของมาเลเซีย เปิดสถานีรถไฟหัวลำโพง เพื่อใช้เป็นชุมทางใหญ่ของรถไฟทั่วประเทศ โปรดเกล้าฯ ให้สร้าง สะพานพระราม ๖ ซึ่งเป็นสะพานรถไฟข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาสะพานแรกของประเทศไทย เพื่อเชื่อมทางรถไฟสายเหนือและสายใต้เข้าด้วยกัน ทำให้สะดวกในการโดยสารและขนถ่ายสินค้าระหว่างภาคต่าง ๆ โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งแผนการบินขึ้นในกระทรวงกลาโหม ซึ่งแผนกการบินนี้ก็คือ กองทัพอากาศ ในปัจจุบัน นอกจากนี้ได้ทรงริเริ่มให้มีการทดลองบินขึ้นในปี ๒๔๕๖ ณ สนามราชกรีฑาสโมสร ต่อมาได้ให้กำเนิดกรมอากาศยานขึ้น และโปรดเกล้าฯ ให้สร้าง สนามบินดอนเมือง

สะพานพระราม ๖ เริ่มก่อสร้างในสมัยรัชกาลที่ ๖

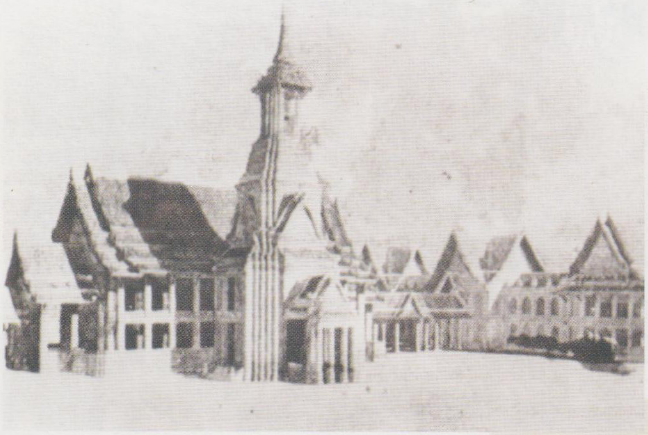

การคมนาคมสมัยรัชกาลที่ ๖

ด้านการศึกษา

พ.ศ. ๒๔๖๑ โปรดเกล้าฯ ให้ตรา พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ขึ้นเพื่อควบคุมการดำเนินงานการศึกษาของเอกชนให้มีประสิทธิภาคและทำให้กิจการของโรงเรียนราษฎร์ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อกระทรวงธรรมการซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบทางการศึกษา มาเป็น กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๔๖๔ โปรดเกล้าฯ ให้ตรา พระราชบัญญัติประถมศึกษา ขึ้นเพื่อบังคับให้เด็กที่มีอายุ ๗ ปีบริบูรณ์จนถึงอายุ ๑๔ ปี ต้องเรียนหนังสือโดยไม่ต้อง

เสียค่าเล่าเรียน หากบิดามารดาไม่ส่งบุตรธิดาเข้าเรียนจะต้องถูกปรับ โปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงเรียนแทนการสร้างวัดประจำรัชกาลดังเช่น ราชประเพณีที่นิยมกันมาในสมัยก่อนโปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะโรงเรียนข้าราชการพลเรือนขึ้นเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย สังกัดกรมมหาวิทยาลัย กระทรวงธรรมการ โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูสตรีขึ้น ต่อมาได้พระราชทานนามว่า โรงเรียนเบญจมราชาลัย นอกจากนี้ยังโปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงเรียนมหาดเล็กหลวง (วชิราวุธวิทยาลัย) โรงเรียนเพาะช่าง โรงเรียนการฝึกหัดครู กสิกรรมชั้นประถม ขึ้น ปี พ.ศ. ๒๔๕๙ ทรงเปิดหอสมุดสำหรับพระนครที่ทรงจัดตั้งขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบรมชนกนาถ ต่อมาได้พัฒนาขึ้นเป็น หอสมุดแห่งชาติ ในปัจจุบัน

เสด็จไปยังจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ด้านศาสนา

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงฝักใฝ่และสนพระทัยในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ทรงให้การสนับสนุนและปรับปรุงกิจการทางด้านศาสนาในหลาย ๆ ด้าน เช่น โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนแปลงการสอบพระปริยัติธรรมแบบปากเปล่ามาเป็นแบบเขียนสอบ มีการจัดหลักสูตรนักธรรม มีการพิมพ์หนังสือบาลีเพื่อใช้แทนใบลานอย่างแต่เดิมพระองค์ไม่โปรดให้สร้างวัดขึ้นใหม่ แต่ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์และบูรณะปูชนียสถานหลายแห่งที่มีอยู่เดิม เช่น วัดพระพุทธบาทสระบุรี วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดพระเชตุพนฯ วัดมหาธาตุ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังได้ทรงพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับพุทธศาสนาไว้หลายเรื่อง เช่น เทศนาเสือป่า เทศนาเรื่องพระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร ประโยชน์แห่งการอยู่ในธรรมเป็นต้น ทั้งยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งสอนธรรมะให้แก่ทหารเสือป่า ข้าราชการ และลูกเสือด้วยพระองค์เองอีกด้วย

ด้านสาธารณสุข

โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งสถานปาสตุรสภา ในปีพ.ศ. ๒๔๕๕ เพื่อรักษาโรคพิษสุนัขบ้าและป้องกันไข้ทรพิษ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น สถานปาสเตอร์ ทรงพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์จัดตั้ง โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ตั้งกรมสาธารณสุขโดยโอนงานการสุขาภิบาลซึ่งตั้งกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปมารวมเป็นกรมเดียวกันให้สังกัดกระทรวงมหาดไทย ตั้งโรงเรียนพยาบาลของสภากาชาดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๕๗ และตั้งโรงเรียนการแพทย์ทหารบก ในปีพ.ศ. ๒๔๖๐ โปรดให้สร้าง วชิรพยาบาล ขึ้นแทนการซ่อมสร้างวัดวาอาราม ตามพระราชประเพณี โดยได้ทรงสละพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ซื้อที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง ทรงปรับปรุงซ่อมแซมสถานที่จัดหาอุปกรณ์การแพทย์เพื่อให้บริการแก่ประชาชนยามเจ็บป่วย

โรงพยาบาลศิริราช

ภาพเหตุการณ์ตอนหนึ่งของทหารไทย ในยุทธภูมิสงครามโลกครั้งที่ ๑ อันเป็นผลงานชิ้นเยี่ยมชิ้นหนึ่งของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการทรงวินิจฉัยเหตุการณ์ได้อย่างถูกต้อง

"พระไตรศร"
ตราประจำรัชกาลที่ ๗ เนื่องจากพระนามเดิมคือประชาธิปกศักดิเดชน์ คำว่า
เดชน์ แปลว่า ลูกศร จึงใช้รูปราวพาดแสงศร ๓ องค์ อัน หมายถึง
ศรพระพรหม พระนารายณ์ และพระอิศวร

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงคุณอันประเสริฐยิ่งแก่ประชาชนชาวไทยแม้จะเสด็จขึ้นครองราชย์ในขณะที่บ้านเมืองไม่สงบสุขอันเนื่องจากผลกระทบของเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก พระองค์ทรงพยายามทำทุกวิถีทางที่จะให้บ้านเมืองผ่านวิกฤตโดยทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจอย่างเต็มพระสติกำลัง และด้วยทรงเห็นความสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยและประสงค์ที่จะให้เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย ไม่ต้องเสียเลือดเนื้อเหมือนการเปลี่ยนแปลงในประเทศอื่น ๆ จึงทรงสละพระราชอำนาจแห่งพระมหากษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ทรงพระราชทานอำนาจอธิปไตยในการปกครองแก่ปวงชน

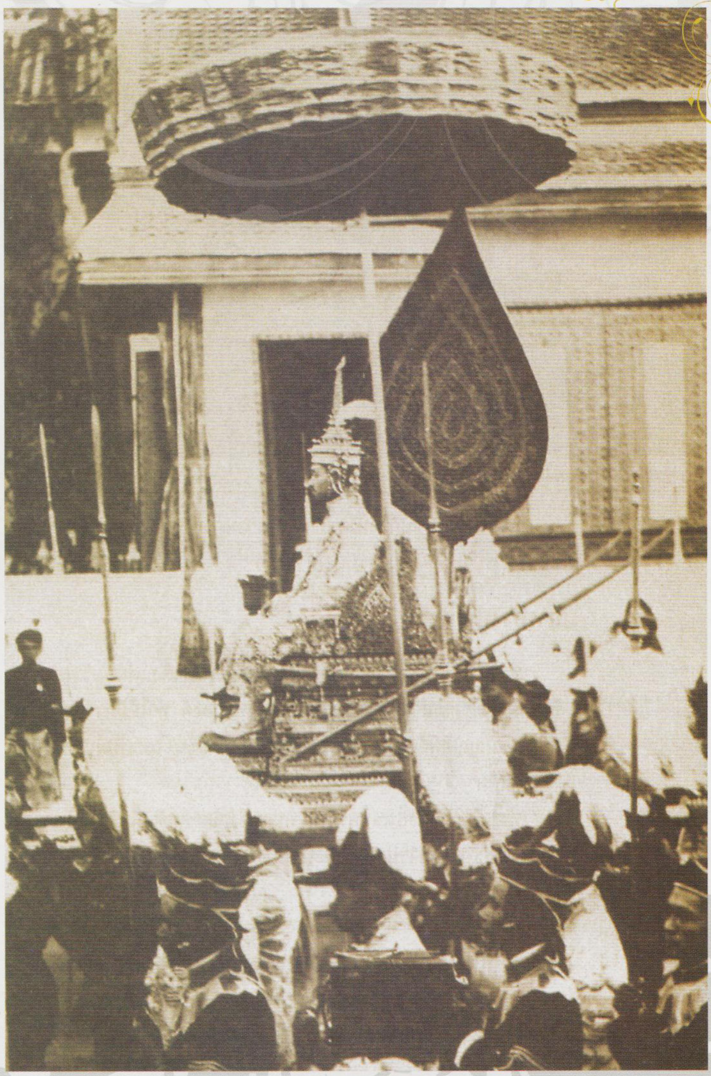
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๗

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๗

พระราชประวัติ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระนามเต็มว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก มหันตเคชนดิลกรามาธิบดี พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระนามย่อ ประชาธิปกศักดิเดชน์ พระนามเดิม สมเด็จเจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ ทรงพระราชสมภพเมื่อวันพุธ แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีมะเส็ง เวลา ๑๒.๒๕ น. ตรงกับวันที่ ๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๓๖ เป็นพระราชโอรสองค์ที่ ๗๖ ใน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นลำดับที่ ๙ ในสมเด็จพระพันปีหลวง เมื่อทรงโสกันต์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าจึงได้ส่งไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ ทรงศึกษาวิชาสามัญ ที่วิทยาลัยอีตัน (Eton College)แล้วเสด็จฯ .ไปศึกษาวิชาการทหารบกที่ นายร้อยรอยัล มิลิทารี่ อคาเดมี(Royal Military Academy) และแผนกวิชาทหารปืนใหญ่ม้า ที่วูลวิช (Woolwich) ทรงได้รับสัญญาบัตรเป็นนายร้อยกิตติมศักดิ์ แห่งกองทัพบกอังกฤษ แล้วเสด็จฯ ไปประจำกรมทหารปืนใหญ่ม้ารักษาพระองค์ (The Royal Horse Artillery) ที่เมืองออลเดอร์ชอต (Aldershot) เมื่อสำเร็จการศึกษาในปี พุทธศักราช ๒๔๕๗ แล้วเสด็จกลับประเทศไทย เข้ารับราชการที่กองพันทหารปืนใหญ่ที่ ๑ รักษาพระองค์ในตำแหน่งผู้บังคับกองร้อย ต่อมาได้รับราชการในตำแหน่งผู้บังคับการโรงเรียนนายร้อยทหารบกชั้นปฐม ปลัดกรมเสนาธิการทหารบกผู้บัญชาการกองพลทหารบกที่ ๒ แล้วได้ทรงกรมเป็นกรมหลวงสุโขทัยธรรมราชา

ครั้นเมื่อพระเชษฐาธิราชพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จ ขึ้นเสวยราชสมบัติแล้ว สมเด็จเจ้าฟ้าประชาธิปกได้ดำรงตำแหน่งนายทหารคนสนิทของจอมพล สมเด็จพระอนุชาธิราช เจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ

หลังจากนั้นในปีพุทธศักราช ๒๔๖๐ ทรงพระผนวชจนครบพรรษาแล้วทรงลาผนวช รับพระราชทานอภิเษกสมรสกับหม่อมเจ้าหญิงรำไพพรรณี ในปีพุทธศักราช ๒๔๖๑ ถัดจากนั้นอีก ๒ ปี พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้สมเด็จเจ้าฟ้าประชาธิปกเสด็จไปประทับ ณ ทวีปยุโรปเพื่อรักษาพระองค์ จากพระโรคประจำพระองค์ ยังทรงได้ศึกษาในโรงเรียนฝ่ายเสนาธิการในกรุงปารีส เมื่อกลับมารับราชการจนได้เลื่อนพระยศเป็นผู้บัญชาการกองพลทหารบกที่ ๒ พระองค์ขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติเป็นรัชกาลที่ ๗ แห่งราชวงศ์จักรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๖๘ ในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจของประเทศและของโลกกำลังทรุดหนัก อันเป็นผลเนื่องมาจากสงครามโลกครั้งที่ ๑ ซึ่งพระองค์ทรงแก้ไขอย่างเต็มพระกำลังความสามารถ จนประเทศไทยได้รอดพ้นจากวิกฤตการณ์นั้นได้จนถึงปี พุทธศักราช ๒๔๗๕ กลุ่มที่เรียกตนเองว่า "คณะราษฎร์" ก็ก่อการปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบประชาธิปไตย พระองค์มิต้องการให้เกิดความรุนแรง จึงทรงพิจารณาและทรงลงพระปรมาภิไธย พระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับแรกในครั้งนั้นเอง

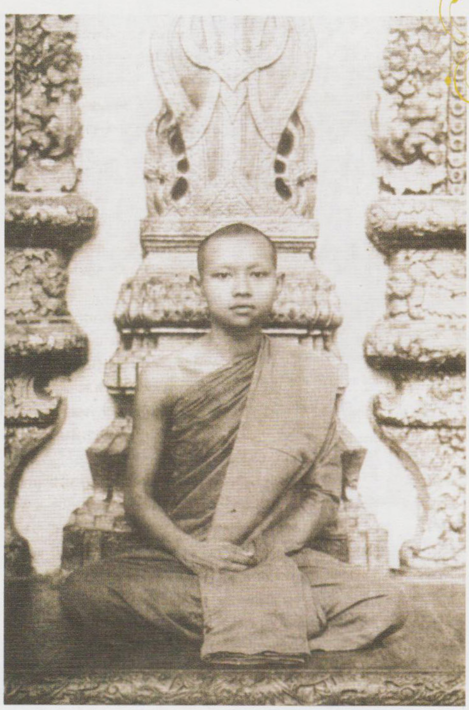
หลังจากนั้นในปีพุทธศักราช ๒๔๗๖ ได้เกิดวิกฤตการณ์ขึ้นอีกครั้งเมื่อมีกลุ่มคนต้องการจะช่วยพระองค์ให้พ้นจากอำนาจของคณะราษฎร์ มีการต่อสู้เสียเลือดเนื้อกันทั้ง 2 ฝ่าย จนกลายเป็น "กบฏบวรเดช" ทำให้พระองค์ทรงเสียพระทัยเป็นอย่างยิ่ง จนเมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗ พระองค์จึงพระราชทานพระราชหัตถเลขาถึงรัฐบาลไทยว่าพระองค์ทรงสละราชสมบัติ

"ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละอำนาจอันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิมให้แก่ราษฎรทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใดคณะใดโดยเฉพาะ เพื่อใช้อำนาจนั้นโดยสิทธิขาดและโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของราษฎร"

หลังจากที่ทรงตัดสินพระราชหฤทัยสละราชสมบัติแล้ว พระองค์ก็เสด็จไปทรงรับการผ่าตัดที่สหรัฐอเมริกา และทรงประทับกับสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีที่ประเทศอังกฤษ จนพระองค์สิ้นพระชนม์ด้วยพระโรค พระหทัยพิการ เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๔ รวมพระชนมายุได้ ๔๘ พรรษา รวมสิริดำรงราชสมบัติ ๑๐ ปี โดยไม่มี พระโอรส และพระธิดา

พระราชกรณียกิจที่สำคัญ

ด้านการปกครอง

หลังจากที่พระองค์เสด็จเสวยราชสมบัติ ทรงโปรดเกล้าฯ สถาปนาอภิรัฐมนตรีสภา เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๖๘ ให้เป็นที่ปรึกษาราชการชั้นสูงโดยไม่ทรงตัดสินพระราชหฤทัยตามลำพังพระองค์เอง เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่บ้านเมือง และยังช่วยเพิ่มความสนิทสัมพันธ์ของพระมหากษัตริย์และพระบรมราชวงศ์ให้แนบแน่น เพราะเนื่องจากอยู่ในภาวะการแตกแยกนั่นเอง พระองค์ทรงวางรากฐานการบริหารงานบุคคล ด้วยการตราพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๗๑ พระองค์ทรงพระราชทานธรรมนูญการปกครองฉบับแรก เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ เรียกว่า พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว หลังจากที่คณะราษฎร์ซึ่งประกอบด้วยทหารพลเรือนเข้ายึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยและในวันรุ่งขึ้นก็ได้เปิดสภาผู้แทนราษฎรเป็นครั้งแรก เลือกรัฐบาลขึ้นบริหารประเทศตามธรรมนูญชั่วคราว

การต่างประเทศ

ทรงแก้ไขสนธิสัญญากับต่างประเทศที่เริ่มมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๖ ซึ่งนำมาซึ่งความสำเร็จภายในรัชกาลของพระองค์ ทำให้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีศุลกากรฉบับใหม่ขึ้น โดยเพิ่มภาษีสินค้าขาเข้าทุกชนิด

ทรงเยือนนานาประเทศทั้งในแถบเอเชีย และสหรัฐอเมริกา ซึ่งพระองค์ทรงสนพระทัยในการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างยิ่ง

ด้านการทหาร

ส่วนใหญ่ทรงปรับปรุงงานด้านการบริหารเพื่อป้องกันประเทศ โดยรวมกระทรวงทหารเรือเข้ากับกระทรวงทหารบก เพื่อให้ทั้ง ทัพบก ทัพเรือ และทัพอากาศ ได้ประสานงานกันอย่างใกล้ชิด

ในขณะที่เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก อันเนื่องมาจากผลกระทบของสงครามโลกครั้งที่ ๑ ในปี พุทธศักราช ๒๔๖๙ พระองค์จำเป็นต้องตัดรายจ่ายต่างๆ ของแผ่นดินลง เพื่อเป็นการประหยัด มีการตัดรายจ่ายของพระองค์ และเงินเดือนของข้าราชการ รวมถึงค่าใช้จ่ายในราชสำนักด้วย

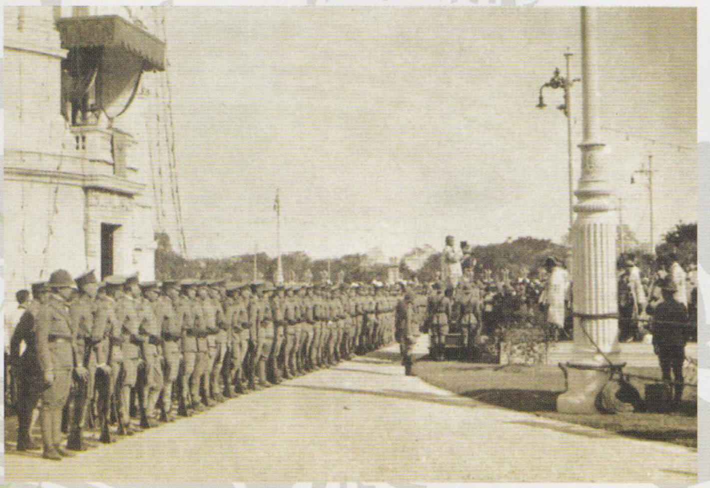

ด้านศิลปะ

พระองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถทางด้านดนตรีสากล และดนตรีไทยทรงพระราชนิพนธ์เพลง ราตรีประดับดาว และเพลงเขมรลออองค์นอกจากนี้แล้วทรงให้การสนับสนุนสละพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ปฏิสังขรณ์ วัดสุวรรณดาราม ที่จังหวัดอยุธยา

ด้านการศึกษา

พระองค์ทรงเจริญรอยตามแนวพระราชดำริของพระมหากษัตริย์องค์ก่อนๆ ที่ให้ความสำคัญในเรื่องของการศึกษา พระองค์ทรงจัดทุนการศึกษาต่อต่างประเทศ และเสด็จพระราชทานปริญญาที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเป็นสวัสดิมงคลขึ้นครั้งแรก

พิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญ

เสด็จเยี่ยมเยียนพสกนิกร

"พระโพธิสัตว์"
ตราประจำรัชกาลที่ ๘ หรือพระเกี้ยว เป็นรูปพระโพธิสัตว์ประทับบนบัลลังก์
ดอกบัว ห้อยพระบาทขวาเหยียบบัวบาน พระหัตถ์ซ้ายถือดอกบัวตูม มีเรือนแก้ว
ด้านหลัง มีฉัตรบริวารสองข้าง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลทรงเป็นกษัตริย์ที่รักใคร่ห่วงใยประชาชนยิ่งนัก แม้พระองค์จะอยู่ในสิริราชสมบัติไม่นานนักและทรงประทับอยู่ในต่างแดนเป็นส่วนใหญ่ แต่ทุกครั้งที่พระองค์ได้มีโอกาสเสด็จนิวัติประเทศไทย พระองค์จะทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้วยความวิริยะอุตสาหะโดยมิได้เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ทรงมีพระจริยวัตรที่งดงามเป็นที่รักใคร่ของประชาชนเป็นยิ่งนัก พระองค์ทรงตั้งพระราชหฤทัยที่จะนำความรู้ความสามารถของพระองค์กลับมาพัฒนาประเทศไทยอันเป็นที่รักของพระองค์ให้ทัดเทียมกับอารยประเทศ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล
รัชกาลที่ ๘

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล
รัชกาลที่ ๘

พระราชประวัติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ทรงพระราชสมภพเมื่อวันอาทิตย์ ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีฉลู ตรงกับวันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๖๘ ณ เมืองไฮเคลเบิร์ก ประเทศเยอรมนี ทรงเป็นพระราชโอรสองค์ที่สองของสมเด็จเจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์ (สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร์ อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ซึ่งเป็นพระราชโอรสลำดับที่ ๖๙ ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเป็นพระราชโอรสพระองค์ที่ ๗ พระองค์เล็กสุดซึ่งประสูติในสมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนาฯ) กับพระราชชนนีศรีสังวาลย์ (สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี)

ทรงมีพระพี่นางเธอและพระเจ้าน้องยาเธอ ร่วมพระชนกชนนีอีก ๒ พระองค์ คือ พระองค์เจ้าหญิงกัลยาณิวัฒนา (สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา) และพระองค์เจ้าชายภูมิพลอดุลยเดช (สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช) เมื่อพระชนมายุได้ ๓ เดือน ได้ตามเสด็จพระบรมชนกนาถและพระราชมารดา ไปประทับอยู่ ณ ประเทศฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา จนพระชนมายุได้ ๓ พรรษา จึงเสด็จกลับประเทศไทย เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๗๑ หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง สมเด็จพระราชชนนีได้นำเสด็จไปประทับอยู่ ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อปี พุทธศักราช ๒๔๗๖ เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสละราชสมบัติ เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗ ทาง

คณะรัฐมนตรีจึงพิจารณาถึงการอัญเชิญพระมหากษัตริย์องค์ต่อไปขึ้นครองราชย์ ตามนัยแห่งกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ มิได้ทรงมีพระราชโอรสสืบสันตติวงศ์ พระองค์เสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ ๘ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์

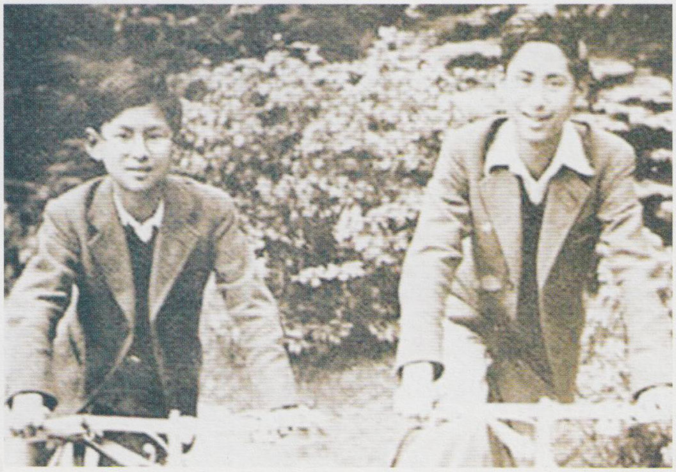
พระองค์ได้เสด็จขึ้นครองราชย์ เมื่อพระชนมายุได้ ๙ พรรษา จึงต้องมีคณะผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ปฏิบัติหน้าที่แทนพระองค์ โดยมีพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นอนุวรรตน์จาตุรงต์ เป็นประธานส่วนพระองค์จะยังทรงศึกษาต่อไป ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

ขณะที่ทรงได้รับการศึกษาเกี่ยวกับหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ และนิติราชประเพณี พระองค์ทรงศึกษาภาษาต่างประเทศถึง ๔ ภาษา คือ อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน และสเปน นอกจากนั้นยังโปรดการศึกษา การกีฬา การช่างไม้ งานสวนครัว และการดนตรี พระองค์ทรงงานต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากครูบาอาจารย์เช่นเดียวกับคนธรรมดาสามัญทั่วไป

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ สงบ พระองค์ได้เสด็จนิวัตประเทศไทยเป็นครั้งแรก หลังจากครองราชย์ โดยเสด็จพร้อมสมเด็จพระบรมราชชนนีสมเด็จพระเชษฐภคินี และสมเด็จพระอนุชา เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์จึงได้ถวายราชกิจ เพื่อให้ทรงบริหารโดยพระราชอำนาจ

เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ ได้เกิดเหตุการณ์อันไม่คาดฝันพระองค์ต้องอาวุธปืน เสด็จสวรรคต ณ พระที่นั่งบรมพิมานในพระบรมมหาราชวัง ยังความเศร้าสลดให้ประเทศชาติ และความอาลัยรักจากพสกนิกรอย่างยิ่ง รวมพระชนมายุ ๒๑ พรรษา รวมสิริดำรงราชสมบัติ ๑๒ ปี ทรงไม่มีพระราชโอรสหรือพระราชธิดา

ในการเสด็จนิวัติพระนครในครั้งที่ ๒ พระองค์ทรงได้ประกอบพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของประเทศไทย โดยเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรกิจการของ หอสมุดแห่งชาติ รวมทั้ง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยม สถานศึกษาหลายแห่ง เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โรงเรียนเทพศิรินทร์ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ทรงศึกษาขณะทรงพระเยาว์เสด็จพระราชดำเนิน พระราชทานปริญญาบัตรเป็นครั้งแรกของพระองค์ ณ หอประชุม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๑๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๙

เสด็จพระราชดำเนินพระราชทานปริญญาบัตร ณ หอประชุมราชแพทยาลัย ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ เมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๙ โดยในการพระราชทานปริญญาบัตรครั้งนี้ ทรงมีพระราชปรารภเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้เพียงพอที่จะช่วยเหลือประชาชน เป็นผลให้โรงเรียนแพทย์แห่งที่ ๒ จึงได้ถือกำเนิดขึ้นที่ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ซึ่งในปัจจุบัน คือ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วันที่ ๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินไปในพระราชพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่

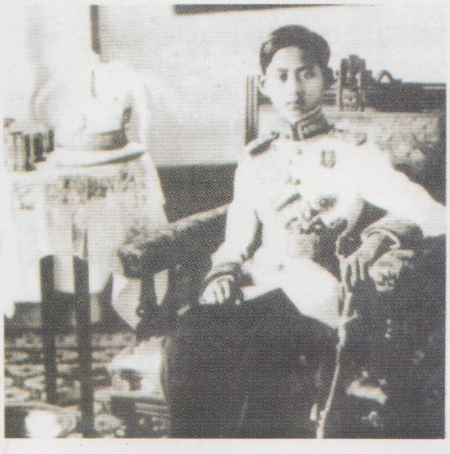
วันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙ พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินไปเปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร

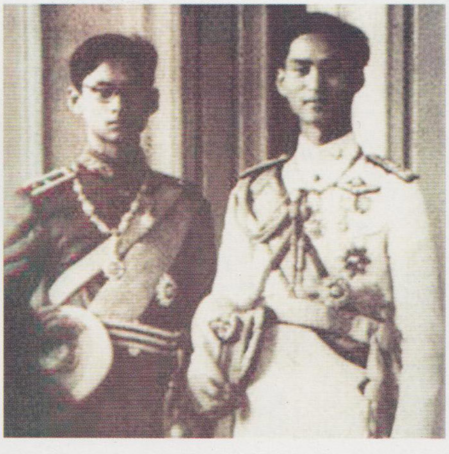
เมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙ พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นครั้งแรก ณ สำเพ็ง พระนคร พร้อมด้วย สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งช่วงนั้นเป็นช่วงที่เกิดความขัดแย้งกันระหว่างชาวไทยและชาวไทยเชื้อสายจีน จนเมื่อพระองค์ทรงทราบเรื่อง ทรงมีพระราชดำริว่า หากปล่อยความขุ่นข้องบาดหมางไว้เช่นนี้ จะเป็นผลร้ายตลอดไป จึงทรงตัดสินพระหฤทัยเสด็จพระราชดำเนินสำเพ็ง ซึ่งใช้ระยะเวลาประมาณ ๔ ชั่วโมง และพระองค์ทรงพระราชดำเนินด้วยพระบาทเป็นระยะประมาณ ๓ กิโลเมตร การเสด็จพระราชดำเนินสำเพ็งในครั้งนี้เป็นการประสานรอยร้าวที่เกิดขึ้นให้หมดไป

พระองค์ได้เสด็จเยี่ยมเยียนพสกนิกรทั้งในพระนครและจังหวัดใกล้เคียงพระองค์มีน้ำพระราชหฤทัยเปี่ยมด้วยพระเมตตากรุณาในพสกนิกร

มีพระราชดำรัสซักถามถึงทุกข์สุข ความเป็นอยู่โดยพระราชปิยวาจา การเสด็จพระราชดำเนินทุกครั้ง สมเด็จพระอนุชา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันโดยเสด็จมิได้ห่างพระองค์ เป็นผลให้คนไทยยังจงรักภักดีในพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีไม่เสื่อมคลาย ถึงแม้ว่าประเทศจะเปลี่ยนเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้วก็ตาม

“พระแท่นอัฐทิศ อุทุมพรราชอาสน์”
ตราประจำรัชกาลที่ ๙ เป็นรูปพระที่นั่งอัฐทิศ ประกอบด้วยวงจักร กลางวงจักรมีอักขระ
“อุ” มีรัศมีเปล่งรอบๆ

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ไพศาล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นที่รักใคร่เทิดทูนของปวงชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า พระองค์ทรงสละความสุขส่วนพระองค์ เพื่อประโยชน์สุขของประเทศชาติและประชาชนอย่างแท้จริง ทรงเสด็จพระราชดำเนินไปทั่วทุกหนแห่ง แม้หนทางจะกันดารและต้องฝ่าภยันตรายต่าง ๆ ก็มิได้ย่อท้อ ทรงทุ่มเทพระราชหฤทัยในการหาทางแก้ไขปัญหาเพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชน ทรงริเริ่มโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งทางด้านการศึกษา การเกษตร สิ่งแวดล้อม สาธารณสุข และชลประทาน เกือบ ๓ พันโครงการ ทรงมีน้ำพระทัยอันเปี่ยมไปด้วยพระเมตตาต่อพสกนิกรของพระองค์ โดยมิได้เลือกเชื้อชาติหรือศาสนา ทุกครั้งที่ประเทศไทยต้องประสบกับวิกฤตการณ์ แต่ด้วยพระบารมีที่ปกเกล้าเหล่าพสกนิกรชาวไทย ทำให้เหตุการณ์ต่างๆ คลี่คลายไปด้วยดี พระองค์ทรงปกครองพสกนิกรให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุขดังพระราชดำรัสที่ได้พระราชทานในวโรกาสที่ได้เถลิงถวัลย์ราชสมบัติว่า

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

ด้วยทรงพระเมตตาธรรมและเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจของคนไทยทั้งชาติ ประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าจึงพร้อมใจกันถวายพระนามของพระองค์ว่า สมเด็จพระภัทรมหาราช

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
รัชกาลที่ ๙

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
รัชกาลที่ ๙

พระราชประวัติ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เสด็จพระราชสมภพ ณ โรงพยาบาลเมาท์ออเบิร์น เมืองเคมบริดจ์ มลรัฐแมสซาชูเซตส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๐ มีพระนามเดิมว่า พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช เป็นพระราชโอรสองค์ที่ ๓ ในสมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก (พระราชโอรส ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ และสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า)และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีพระเชษฐภคินีและพระเชษฐา คือ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนากับพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ ได้โดยเสด็จสมเด็จพระบรมราชชนก ซึ่งทรงสำเร็จการศึกษาปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิตเกียรตินิยมจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ประเทศสหรัฐอเมริกา ต่อมาสมเด็จพระบรมราชชนกทิวงคต ขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ทรงเจริญพระชนมายุได้ไม่ถึงสองพรรษา และเมื่อมีพระชนมายุได้ ๕ พรรษา ได้เสด็จเข้ารับการศึกษาชั้นต้น ณ โรงเรียนมาแตร์เดอี กรุงเทพฯ จนถึง พ.ศ. ๒๔๗๖ จึงเสด็จไปประทับที่พระตำหนักวิลล่าวัฒนา ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ พร้อมด้วยสมเด็จพระศรีครินทราบรมราชชนนี พระเชษฐภคินี และพระเชษฐา เพื่อทรงศึกษาต่อในชั้นประถมศึกษา

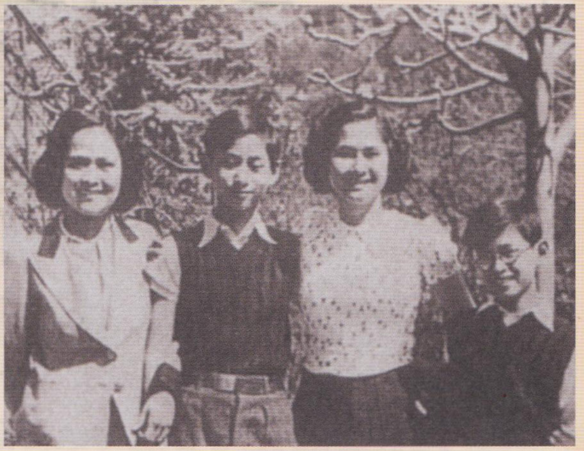
ในโรงเรียนเมียร์มองต์ เมืองโลซานน์ ทรงศึกษาวิชาภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน และภาษาอังกฤษ จากนั้นทรงเข้าศึกษาชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนเอกอล นูแวล เดอ ลา ซืออิส โรมองต์ เมืองเชลลี เป็นนักเรียนไปกลับระหว่างเมืองโลซานน์ และเมืองเชลลี จนสำเร็จการศึกษา และทรงได้รับประกาศนียบัตรทางอักษรศาสตร์ จากโรงเรียนยิมนาส กลาซีค กังโตนาล แห่งเมืองโลซานน์ แล้วทรงเข้าศึกษา ในมหาวิทยาลัยโลซานน์ โดยทรงเลือกศึกษาในแขนง วิชาวิศวกรรมศาสตร์

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เสด็จสวรรคตโดยกะทันหัน ณ พระที่นั่งบรมพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช จึงเสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติสืบราชสันตติวงศ์ในวันเดียวกันนั้น แต่เนื่องจากยังทรงมีพระราชภารกิจด้านการศึกษาจึงต้องทรงอำลาประชาชนชาวไทย เสด็จพระราชดำเนินกลับไปยังประเทศสวิตเซอร์แลนด์อีกครั้งหนึ่ง ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ เพื่อทรงศึกษาต่อ ณ มหาวิทยาลัยแห่งเดิม ในครั้งนี้ทรงเลือกศึกษาวิชานิติศาสตร์ และวิชารัฐศาสตร์ แทนวิชาวิทยาศาสตร์ ที่ทรงศึกษาอยู่เดิมระหว่างที่ประทับศึกษาอยู่ในต่างประเทศนั้น ทรงพบกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ธิดาในพระวรวงศ์เธอกรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถและหม่อมหลวงบัว (สนิทวงศ์) กิติยากร ต่อมาทรงหมั้นกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ในพ.ศ. ๒๔๙๓ เสด็จพระราชดำเนินนิวัติพระนคร ประทับ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งการพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ ต่อมาปีเดียวกัน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ณ พระตำหนักสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ในวังสระปทุม ซึ่งในการพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสนี้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ขึ้นเป็น สมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ ในวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตามแบบอย่างโบราณราชประเพณีขึ้น ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง เฉลิมพระบรมนามาภิไธย ตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามมินทราธิราช บรมนาถบพิตร พร้อมทั้งพระราชทานพระปฐมบรมราชโองการว่า

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

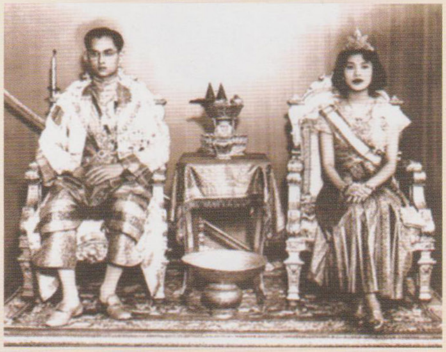
และในโอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาเฉลิมพระเกียรติยศสมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ ขึ้นเป็น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

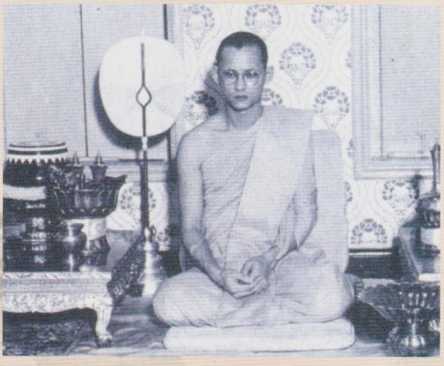

ทรงมีพระราชโอรสและพระราชธิดา ๔ พระองค์ คือ
สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี
สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี

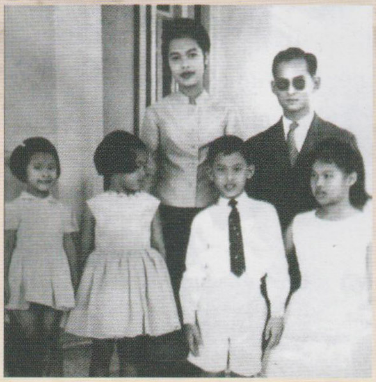

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชศรัทธาที่จะทรงผนวช ด้วยทรงพระราชดำริว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติที่ประชาชนของพระองค์เลื่อมใสกันอยู่เป็นจำนวนมาก ยิ่งทรงมีโอกาสคุ้นเคย กับหลักการและทางปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน ระหว่างที่ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ก็ทรงมีพระราชศรัทธายิ่งขึ้น เพราะได้ประจักษ์แก่พระราชหฤทัยว่า ธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประกอบด้วยเหตุผลและสัจจธรรม แม้ผู้ใดจะวิจารณ์ด้วยหลักวิทยาศาสตร์ ก็จะไม่เสื่อมถอยในความนิยมเชื่อถือ ทั้งจักเป็นทางสนองพระเดชพระคุณพระราชบุรพการีตามคตินิยมอีกโสตหนึ่งด้วย จึงได้เสด็จออกทรงผนวช ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามในพระบรมมหาราชวัง โดยมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เป็นผู้สำเร็จราชการทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทนพระองค์ตลอดเวลา ๑๕ วัน ที่ทรงผนวชอยู่ และจากการที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้อย่างเรียบร้อย เป็นที่พอพระราชหฤทัยจึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ สถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในปีเดียวกันนั้นเองทรงย้ายที่ประทับจากพระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต ไปประทับที่พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต จนถึงปัจจุบัน

พระราชกรณียกิจ

แม้ว่าบทบาทของพระมหากษัตริย์หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ จะลดลงโดยเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญก็ตาม แต่พระองค์ยังทรงพยายามปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ คือ

ด้านการศึกษา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักดีว่า การพัฒนาการศึกษาของเยาวชนนั้นเป็นพื้นฐานอันสำคัญของประเทศชาติ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์จัดตั้ง มูลนิธิอานันทมหิดล ให้เป็นทุนสำหรับการศึกษาในแขนงวิชาต่างๆ เพื่อให้นักศึกษาได้มีทุนออกไปศึกษาหาความรู้ต่อในวิชาการชั้นสูงในประเทศต่างๆ โดยไม่มีเงื่อนไขข้อผูกพันแต่ประการใด เพื่อที่จะได้นำความรู้นั้นๆ กลับมาใช้พัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

ทรงก่อตั้งกองทุนนวฤกษ์ ในมูลนิธิช่วยนักเรียนที่ขาดแคลน ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อช่วยให้นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ทั้งยังพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นทุนริเริ่มในการก่อสร้างโรงเรียนตามวัดในชนบท สำหรับที่จะสงเคราะห์เด็กยากจนและเด็กกำพร้าให้ได้มีสถานที่สำหรับศึกษาเล่าเรียน โดยอาราธนาพระภิกษุเป็นครูสอนในวิชาสามัญต่างๆ ที่ไม่ได้ขัดต่อพระธรรมวินัย ตลอดจนช่วยอบรมศีลธรรมแก่เด็กนักเรียน ทั้งนี้ เป็นพระราชประสงค์ที่จะให้เด็กนักเรียน ได้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับการศึกษาควบคู่กันไป อันจะทำให้เยาวชนของชาติ นอกจากจะมีความรู้ด้านวิชาการแล้วยังจะทำให้มีจิตใจที่ดี ที่ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม เพื่อที่จะได้เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติต่อไป ในอนาคต

โรงเรียนร่มเกล้า เป็นสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในหลายจังหวัดที่เกิดขึ้นจากพระราชดำริ ที่จะให้ทหารออกไปปฏิบัติภารกิจในท้องที่ทุรกันดาร ได้ทำประโยชน์ต่อชุมชน และมีส่วนช่วยเหลือประชาชนในด้านการศึกษาตามโอกาสอันควร โดยพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ให้ทหารจัดสร้างโรงเรียนขึ้นในจังหวัดนครพนม จังหวัดสกลนคร จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันมีทั้งโรงเรียนระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา

ด้านการแพทย์

ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรตามท้องที่ต่างๆ ทุกครั้งจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีคณะแพทย์ที่ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาจากโรงพยาบาลต่างๆ และล้วนเป็นอาสาสมัครทั้งสิ้น โดยเสด็จพระราชดำเนินไปในขบวนอย่างใกล้ชิด พร้อมด้วยเวชภัณฑ์และเครื่องมือแพทย์ครบครัน พร้อมที่จะให้การรักษาพยาบาลแก่ราษฎรผู้ที่ป่วยไข้ได้ทันที โดยเรียกว่าหน่วยแพทย์หลวง ซึ่งตามเสด็จพระราชดำเนินไป ณ ที่ประทับแรมทุกแห่งนั้น จะมีเจ้าหน้าที่ให้การรักษาพยาบาลราษฎรผู้มาขอรับการรักษา ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่ประการใด นอกจากนั้นหน่วยแพทย์หลวงยังจัดเจ้าหน้าที่ออกเดินทางไปรักษาราษฎรผู้เจ็บป่วยตามหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลออกไปอีกด้วย โดยได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ซึ่งเป็นผู้แนะนำสถานที่และร่วมเดินทางไปด้วย สำหรับราษฎรผู้เจ็บป่วยรายที่มีอาการหนักหรือจำเป็นที่จะต้องได้รับการตรวจรักษาเพิ่มเติมนั้น ก็จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าราชบริพารที่ตามเสด็จพระราชดำเนิน ทำการบันทึกรายชื่อ อาชีพ ที่อยู่ และอาการโดยละเอียด โดยตรวจสอบความถูกต้องกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และมีสำเนาให้รับทราบเพื่อติดต่อประสานงานต่อไป ในการพิจารณาส่งผู้ป่วยไปรับการรักษาต่อตามความเห็นของแพทย์ผู้ทำการตรวจ

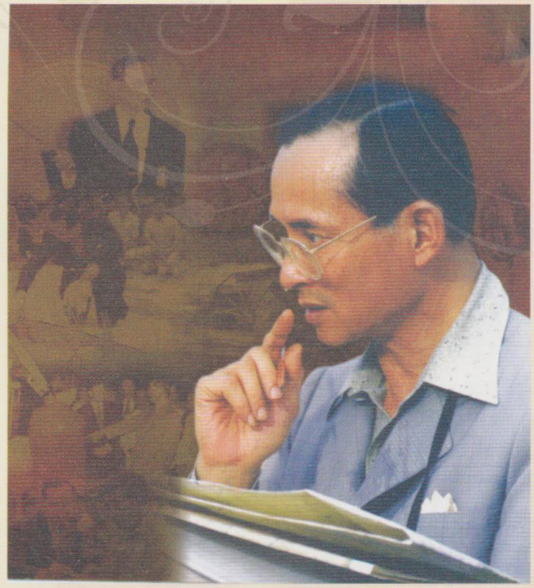
นอกจากนั้นยังมีโครงการทันตกรรมพระราชทาน ซึ่งเป็นพระราชดำริที่ให้ทันตแพทย์อาสาสมัคร ได้เดินทางออกไปช่วยเหลือบำบัดโรคเกี่ยวกับฟัน ตลอดจนสอนการรักษาอนามัยของปากและฟันแก่เด็กนักเรียนและราษฎรที่อาศัยอยู่ในท้องที่ทุรกันดาร และห่างไกลจากแพทย์ทั่วทุกภาค โดยให้การบริการรักษาโรคฟันโดยไม่คิดมูลค่าในการแพทย์เคลื่อนที่

ด้านภาษาและวรรณกรรม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงพระปรีชาสามารถโดดเด่นในด้านภาษา พระองค์ทรงเจริญวัยในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ จึงทรงภาษาฝรั่งเศสและเยอรมันได้เป็นอย่างดี ต่อมาทรงตระหนักว่า ประเทศต่างๆ ทั่วโลกนิยมใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร จึงสนพระราชหฤทัยหันมาทรงศึกษาภาษาอังกฤษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงเข้าถึงพื้นฐานของภาษาและทรงคุ้นเคยในการใช้ภาษานี้ถึงระดับที่ทรงได้ดีเป็นพิเศษ และยังทรงสนพระราชหฤทัยในการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องตามหลักนิรุตติศาสตร์ เมื่อทรงมีเวลาว่างจะทรงพระอักษรและทรงพระราชนิพนธ์แปลบทความจากวารสารภาษาต่างประเทศ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๗ ทรงแปลหนังสือเรื่อง นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ (A Man Called Intrepid) ของ วิลเลียม สตีเวนสัน เป็นภาษาไทย ในปีต่อมาทรงแปลหนังสือเรื่อง ติโต (Tito) ซึ่งเป็นชีวประวัติของ นายพลติโต ประพันธ์โดย ฟิลลิส ออติพระราชนิพนธ์แปลเรื่อง พระมหาชนก เสร็จสมบูรณ์เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์ให้จัดพิมพ์ในโอกาสพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๓๙ เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจประชาชนผู้มีจิตกุศลให้เกิดความคิดในทางสร้างสรรค์ นอกจากนี้ผู้อ่านยังได้รับอานิสงส์ มีความพากเพียรที่บริสุทธิ์ มีปัญญาเฉียบแหลม และพลานามัยสมบูรณ์พระปรีชาสามารถที่ทรงใช้ภาษาต่างๆ ได้อย่างเชี่ยวชาญเป็นเรื่องน่าอัศจรรย์ใจมาก แม้แต่ภาษาสันสกฤตซึ่งเป็นภาษาโบราณและศักดิ์สิทธิ์ของชาวอินเดียที่นับถือศาสนาฮินดูก็ทรงศึกษารอบรู้อย่างลึกซึ้ง

ด้านการเกษตร

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินกลับจากทรงศึกษาในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ มีพระราชดำริ ริเริ่มที่จะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขพสกนิกรของพระองค์ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วยเหตุนี้เองพระองค์จึงมีพระราชปรารถนาที่จะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรให้ทั่วทุกแห่งเพื่อสัมผัสชีวิตความเป็นอยู่ของพสกนิกร อีกทั้งยังมีพระราชประสงค์ที่จะทราบความเป็นเดือดร้อน และความต้องการของราษฎร พระองค์ทรงเห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ ๘๐ ของประเทศประกอบอาชีพการเกษตร พระองค์จึงทรงมีพระราชดำริในการช่วยเหลือและส่งเสริมให้เกษตรกรมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยจัดตั้งโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้เป็นไปตามแนวพระราชดำริ และบรรลุวัตถุประสงค์นั้นต้องอาศัยหลักการสำคัญ ๆ ในการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

๑. การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า มุ่งช่วยเหลือแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่ราษฎรกำลังประสบอยู่

๒. การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอนตามลำดับความจำเป็นและประหยัด ทั้งนี้เพื่อให้มีรากฐานที่มั่งคงก่อนแล้วจึงดำเนินการเพื่อความเจริญก้าวหน้าในลำดับต่อ ๆ ไปพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้นการพัฒนาที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในลักษณะการพึ่งตนเอง ทรงใช้คำว่า “ระเบิดจากข้างใน” นั่นคือ ทำให้ชุมชนหมู่บ้านมีความเข้มแข็งก่อนแล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก

๓. การพึ่งตนเอง เป็นการดำเนินการขั้นตอนที่ต่อเนื่องจากขั้นตอนทั้ง ๒ ข้อ คือ การพัฒนาให้ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพ และสามารถ “พึ่งตนเองได้”

๔. การส่งเสริมความรู้และเทคนิควิชาการสมัยใหม่ พระองค์จะทรงเห็นว่าสิ่งที่ชาวชนบทขาดแคลน และเป็นความต้องการก็คือ

ความรู้ในการทำมาหากิน การทำการเกษตรโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ พระองค์ทรงเน้น "ตัวอย่างของความสำเร็จ" ดังนั้นพระองค์จึงพระราชทานดำริให้จัดตั้ง "ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ" ขึ้นในทุกภูมิภาคของประเทศเพื่อเป็นสถานที่ศึกษา, ทดลอง, วิจัย และแสวงหาความรู้เทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่ราษฎร "รับได้" นำไป "ดำเนินการเองได้" และเป็นวิธีการที่ "ประหยัด"

๕. การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากในการพัฒนาประเทศในระยะเวลาที่ผ่านมาได้เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ทำให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย

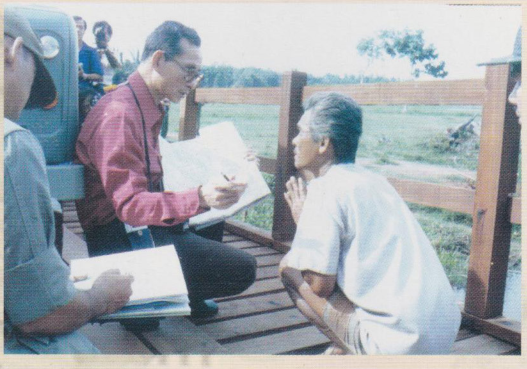

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าการพัฒนาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติจะมีผลต่อการพัฒนาการเกษตร จึงทรงมุ่งเน้นที่จะให้มีการพัฒนา และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศในระยะยาว

๖. การส่งเสริมและปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเศรษฐกิจขยายตัวในอัตราที่สูงและรวดเร็ว ทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจเปลี่ยนไปสู่การผลิตที่มีภาคอุตสาหกรรม และบริการเป็นหลักมีผลทำให้สังคมไทยเปลี่ยนเป็นสังคมเมืองและเกิดปัญหาทางด้านความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม

ตัวอย่างโครงการพระราชดำริ

โครงการฝนหลวง

ความเป็นมา ในปี พ.ศ. ๒๔๙๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเพื่อทรงเยี่ยมพสกนิกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทรงพบเห็นว่าพื้นที่หลายแห่งประสบกับปัญหาพื้นดินแห้งแล้งขาดแคลนน้ำเพื่ออุปโภค บริโภค และการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูเพาะปลูกเกษตรกรมักประสบความเดือดร้อนจากภาวะฝนแล้ง หรือฝนทิ้งช่วง ด้วยสายพระเนตรที่ยาวไกลและทรงความอัจฉริยะของพระองค์ด้วยคุณลักษณะของนักวิทยาศาสตร์ทรงสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต้น และได้มีพระราชดำริครั้งแรก ในปี พ.ศ. ๒๔๙๘ แก่หม่อมราชวงศ์เทพฤทธิ์ เทวกุล ว่าจะทรงค้นหาวิธีการที่จะทำให้เกิดฝนตกนอกเหนือจากที่จะได้รับจากธรรมชาติโดยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์กับทรัพยากร ที่มีอยู่ให้

เกิดมีศักยภาพของการเป็นฝนให้ได้ "ฝนหลวง"หรือ "ฝนเทียม" จึงกำเนิดขึ้นโดยประยุกต์ผลการวิจัยค้นคว้าทางวิชาการด้านฝนเทียมของประเทศต่าง ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และอิสราเอล ภายใต้การพระราชทานข้อแนะนำจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างใกล้ชิด พร้อมกันนี้ได้มีการจัดตั้ง "สำนักงานปฏิบัติการฝนหลวง" ขึ้น เพื่อรับผิดชอบการดำเนินงานฝนหลวงในระยะต่อมาจนถึงปัจจุบัน

โครงการแกล้งดิน

ความเป็นมา ในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรในเขตจังหวัดนราธิวาส ทรงพบว่าหลังจากมีการชักน้ำออกจากพื้นที่พรุเพื่อจะได้มีพื้นที่ใช้ทำการเกษตรและเป็นการบรรเทาอุทกภัยนั้น ปรากฏว่าดินในพื้นที่พรุแปรสภาพเป็นดินเปรี้ยวจัด ทำให้เพาะปลูกไม่ได้ผล จึงมีพระราชดำริให้ส่วนราชการต่าง ๆ พิจารณาหาแนวทางในการปรับปรุงพื้นที่พรุที่มีน้ำแช่ขังตลอดปีให้เกิดประโยชน์ในทางการเกษตรมากที่สุด และให้คำนึงถึงผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ด้วย

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ

เป็นพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำและการชลประทานควบคู่กับการพัฒนาการเกษตรที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้กับส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรับไปพิจารณาดำเนินการเพื่อช่วยเหลือราษฎร โดยให้พิจารณาจากความเหมาะสมของสภาพภูมิประเทศเป็นสำคัญ เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาแหล่งน้ำและความเดือดร้อนของประชาชน เนื่องจากทรงเล็งเห็นว่าน้ำเป็นปัจจัยสำคัญในการทำเกษตรทุกแขนง บางจังหวัดแห้งแล้งกันดาร ไม่สามารถเพาะปลูกทำการเกษตรได้ บางแห่งมีน้ำแต่เน่าเสียไม่สามารถนำมาทำการเกษตรได้ บางจังหวัดประสบอุทกภัยพื้นที่ราษฎรถูกน้ำท่วมไร่นาเสียหายเป็นจำนวนมาก จึงโปรดเกล้าฯ ให้แบ่งการพัฒนาออกเป็น ๕ ประเภทด้วยกันคือ

-โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกและอุปโภคบริโภค
-โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเก็บรักษาต้นน้ำลำธาร
-โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ
-โครงการระบายน้ำออกจากพื้นที่ลุ่มเพื่อประโยชน์ในการเพาะปลูก
-โครงการบรรเทาอุทกภัย

โครงการหลวง

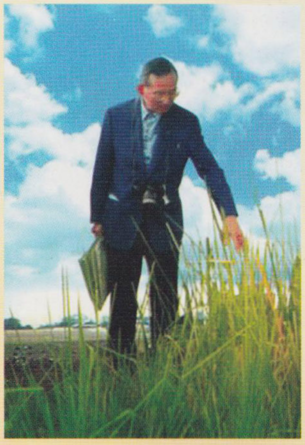
เป็นโครงการพัฒนาภาคเหนือตามพระราชดำริที่ร่วมปฏิบัติผสมผสานกับหน่วยงานรัฐบาลในบริเวณพื้นที่ดอยต่างๆ ในภาคเหนือ พระองค์ได้ทอดพระเนตรเห็นการโยกย้ายที่ทำกินการทำลายป่าซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำลำธารอันเกิดจากนายทุนเข้าไปลักลอบตัดไม้ การที่ป่าไม้ถูกไฟเผาโดยชาวไทยภูเขาไปทำไร่เลื่อนลอยหรือปลูกฝิ่น ดังนั้นเพื่อเป็นการหยุดยั้งการบุกรุกทำลายป่าและต้นน้ำลำธาร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโครงการหลวงพัฒนาภาคเหนือขึ้นด้วยโครงการปลูกป่าทดแทน การปลูกพืชแบบขั้นบันได โครงการทดลองปลูกพืชผักผลไม้เมืองหนาวโดยการหาพืชให้ราษฎรปลูกเพื่อหารายได้ทดแทนการปลูกฝิ่น และเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในแถบนั้น จากโครงการหลวงเพื่อพัฒนาภาคเหนือทำให้เกิดโครงการอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกันอีกหลายโครงการ คือ โครงการหลวงพัฒนาชาวเขา โครงการเกษตรที่ราบสูง โครงการหลวงอาหารสำเร็จรูป โครงการปลูกป่าทดแทน โครงการปลูกพืชเมืองหนาว เป็นต้น

เศรษฐกิจแบบพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเข้าพระราชหฤทัยในความเป็นไปของเมืองไทยและคนไทยอย่างลึกซึ้ง และกว้างไกล ได้ทรงวางรากฐานในการพัฒนาชนบท และช่วยเหลือประชาชนให้สามารถพึ่งตนเองได้มีความ "พออยู่พอกิน" และมีความอิสระที่จะอยู่ได้โดยไม่ต้องติดยึดอยู่กับเทคโนโลยีและความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ ทรงวิเคราะห์ว่าหากประชาชนพึ่งตนเองได้แล้ว ก็จะมีส่วนช่วยเหลือเสริมสร้างประเทศชาติโดยส่วนรวมได้ในที่สุด เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๒๕ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ต่อมาภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นวิกฤตการณ์ และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความประมาณ ความมีเหตุ รวมทั้งความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรแก่การมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันก็จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในประเทศโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และมีความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้อย่างดี

ด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่างๆ หลายประเทศ ทั้งในทวีปเอเชีย ทวีปยุโรป และทวีปอเมริกาเหนือ เพื่อเป็นการเจริญพระราชไมตรีระหว่างประเทศไทยกับบรรดามิตรประเทศเหล่านั้นที่มีความสัมพันธ์อันดีอยู่แล้ว ให้มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ทรงนำความปรารถนาดีของประชาชนชาวไทยไปยังประเทศต่างๆ นั้นด้วย ทำให้ประเทศไทยเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างไกลมากยิ่งขึ้น นับว่าเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยอย่างมหาศาล โดยเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเจริญพระราชไมตรียังประเทศเวียดนามใต้ ซึ่งเป็นการเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศครั้งแรก ในรัชกาลของพระองค์ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ นอกจากนั้นยังมีประเทศต่างๆที่เสด็จพระราชดำเนิน อาทิเช่น สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สหภาพพม่า สหรัฐอเมริกา อังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน สาธารณรัฐโปรตุเกส สวิตเซอร์แลนด์ เดนมาร์ก นอร์เวย์ สวีเดน สาธารณรัฐอิตาลี นครรัฐวาติกัน เบลเยี่ยม สาธารณรัฐฝรั่งเศส ลักเซมเบอร์ก เนเธอร์แลนด์ เป็นต้น

เมื่อเสร็จสิ้นการเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่างๆ แล้ว ก็ได้ทรงต้อนรับพระราชอาคันตุกะที่เป็นประมุขของประเทศต่างๆ ที่เสด็จและเดินทางมาเยือนประเทศไทยเป็นการตอบแทน และบรรดาพระราชอาคันตุกะทั้งหลายต่างก็ประทับใจในพระราชวงศ์ของไทย ตลอดจนประชาชนชาวไทยอย่างทั่วหน้า

